

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Myšlenky sv. Františka z Assisi
a jejich uplatnění v současném světě**

Ivana Burešová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Myšlenky sv. Františka z Assisi
a jejich uplatnění v současném světě**

Ivana Burešová

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Obsah

1	ÚVOD.....	5
2	SV. FRANTIŠEK Z ASSISI.....	7
2.1	Stručná biografie	7
3	MYŠLENKY SV. FRANTIŠKA Z ASSISI	10
3.1	Myšlenka chudoby a pokory	10
3.2	Františkova konverze a její příčiny	12
3.3	Františkova kazatelská činnost	16
3.4	Františkova výchovatelská činnost.....	20
3.5	Františkova literární činnost	22
3.5.1	Řehole a Napomenutí.....	22
3.5.2	Listy	31
3.5.3	Modlitby	31
3.6	Františkův vztah ke všemu stvoření	33
4	UPLATNĚNÍ MYŠLENEK SV. FRANTIŠKA Z ASSISI V SOUČASNÉM SVĚTĚ	35
4.1	Papež Benedikt XVI.	35
4.2	Papež František	36
4.2.1	Návaznost papeže na odkaz sv. Františka	36
4.2.2	Myšlenky sv. Františka v postojích současného papeže Františka.....	37
4.3	Řeholní řády.....	43
4.3.1	Řeholní řád založený sv. Františkem z Assisi – současný stav	43
4.3.2	Postoj současných řeholních řádů k myšlenkám sv. Františka.....	44
5	ZÁVĚR	46
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	49
7	RESUMÉ.....	52
8	PŘÍLOHY	53

1 ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem zvolila *Myšlenky sv. Františka z Assisi a jejich uplatnění v současném světě*. Východiskem práce jsou myšlenky a názory sv. Františka z Assisi, které zastával a o jejichž předávání svým následovníkům a posluchačům usiloval. Cílem práce je zjistit, jaký postoj zaujímá k jeho myšlenkám současný papež František, který se vydal v jeho stopách, zvolil si po něm své papežské jméno a jeho příkladem následování Krista v chudobě, poselstvím míru a ekologickými hledisky se snaží řídit.

Námět práce byl zvolen z několika důvodů. Stěžejní je zájem o osobnost sv. Františka vzhledem k myšlenkám, které celoživotně prosazoval, hájil a snažil se o jejich uvedení do praktického života. Dalším důvodem je přínosnost zjištění, zda v dnešní době lze navázat na jeho ideje a řídit se jimi i v moderním světě. Konečně to byl i zájem zjistit, které Františkovy myšlenky a proč oslovily současného papeže natolik, že se rozhodl pokračovat v odkazu právě tohoto světce a jakým způsobem chce jeho dědictví naplňovat.

Práce bude pro přehlednost rozdělena do tří základních kapitol. V první kapitole nazvané Sv. František z Assisi bude představen životopis světce.

V druhé kapitole nazvané Myšlenky sv. Františka z Assisi dojde ke shrnutí hlavních a neměnných myšlenek sv. Františka a uvedení příčin jeho konverze. Bude připomenuta jeho kazatelská, vychovatelská a literární činnost a zmíněny i další jeho myšlenky včetně způsobu, jakým se světec snažil o jejich předávání nejen svým spolubratřím, ale všem, kteří ho chtěli vyslechnout a případně následovat.

Obsahem třetí kapitoly nazvané Uplatnění myšlenek sv. Františka z Assisi v současném světě bude průzkum zdrojů za účelem naplnění hlavního cíle práce a zjištění, zda jsou světcovy ideje a názory v současné době úspěšně prosazovány. Důraz bude kladen na zodpovězení otázky, jakým způsobem papež František usiluje o naplňování svého programu dodržovat tradici sv. Františka a následovat ho v pokoře, chudobě a lásce k bližním. Práce chce poukázat i na to,

jak následovníci řádu, u jehož zrodu stál sv. František, pokračují v uskutečňování záměrů svého zakladatele.

2 SV. FRANTIŠEK Z ASSISI

2.1 Stručná biografie

Jak předesílá ve svém díle W. J. Short, vše co je známo o Františkově životě bylo dohledáno jednak z obsahu jeho spisů a jednak z toho, co o něm bylo zaznamenáno ze strany jeho pokračovatelů. Světcův současník Tomáš z Celana sepsal dva životopisy sv. Františka. První byl zveřejněn v roce 1229 a druhý až o dvacet let později. Novější biografie vychází z různých vzpomínek a ústních i písemných zpráv, které poskytli jeho současníci, často jsou k nim však přimíseny i náměty životních osudů a činů jiných světců.¹

František se narodil v r. 1181 nebo 1182 v italské Umbrii v městě Assisi v rodině zámožného obchodníka s látkami. Byl zručný a vnímavý, v mládí se naučil trochu čtení, psaní a částečně i latinu a francouzštinu. Žil v blahobytu, nikdy netrpěl nedostatkem. Během dospívání začal žít marnotratně a nevázaně, jeho touha po rytířském stavu ho dovedla až k účasti ve válce mezi Assisi a Perugíí. Byl zajat a vězněn. Po roce stráveném v perugijských sklepeních poznal, že v životě existuje i něco jiného než hojnost a tělesné požitky. Po návratu domů těžce onemocněl a v tomto období se vážně zamýšlí nad svým dosavadním životem.²

V období let 1206-1207 se začíná vnitřně obracet, odchází z rodného domu a uchyluje se do ústraní. Věnuje se opravě kostelů, pomáhá malomocným.³ Roku 1208 došlo k dovršení jeho obratu po vyslechnutí slov Matoušova evangelia o rozeslání učedníků. Začal žít sám jako chudý a potulný kazatel.⁴ Postupně se však k němu začali přidávat první následovníci. Když počet bratří ve společenství dosáhl dvanácti, požádali papeže Inocence III. o schválení první krátké řehole složené z evangelních citátů. Papež jim ústní souhlas udělil.⁵ František dal později „způsob života“ také sestřám (dnes tvoří tzv. druhý františkánský řád) a rovněž

---

¹ Short, W. J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*, s. 24.

² Schauber, V. Schindler, H. M. *Rok se svatými*, s. 514.

³ Short, W. J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*, s. 25.

⁴ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 32.

⁵ Short, W. J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*, s. 25.

ženám i mužům, kteří se sice chtěli držet jeho vzoru, ale žít nadále ve vlastních rodinách (tzv. třetí řád, dnes označovaný jako Sekulární františkánský řád).⁶

V roce 1212 František podniká své kazatelské cesty po Itálii. Později začíná rozvíjet misijní činnost. Nejprve se neúspěšně pokouší dostat do Sýrie (1213), následně směřuje přes Španělsko do Maroka (1213-1214). Z důvodu těžké nemoci se ale vrací do Porciunkule poblíž Assisi, které tvoří základnu stále se rozrůstajícího společenství bratří. Po skončení svatodušní kapituly bratrstva v r. 1219, kde došlo k jednání o vyslání misionářů do pohanských krajů, se spolu s pátou křížovou výpravou vydává do Egypta. V Damiettě se marně pokouší o obrácení sultána Malik-al-Kamila na křesťanskou víru. Po návratu z výpravy se nachází ve složitém duševním rozpoložení a potýká se s vážnými zdravotními problémy.⁷

Po generální kapitule v květnu r. 1220 se František myšlenkově rozchází s ustanoveními, které obsahuje bula papeže Honoria III. Jde o první dokument, jenž se pokouší upravit společenství, existující jako bratrstvo, v církevní řád, obsahující určité podmínky a omezení. Tím se však odklání od Františkovy myšlenky svobodného soužití lidí, které spojuje ideál nového života. Téhož roku na zářijové kapitule skládá František vedení řádu.⁸

V r. 1220-1221 sestavuje František, stále ještě jako morální autorita řádu, za pomoci ostatních bratří znění řehole, obsahující jeho myšlenky podepřené citáty z Písma. Tato řehole nebyla schválena.⁹ V letech 1221-1223 složil novou řeholi, která však byla oproti původnímu znění podstatně změněna a následně potvrzena 29. 11. 1223 papežskou bulou *Solet annuere*.¹⁰ Ta je uchována v bazilice sv. Františka z Assisi a její autentická kopie se nachází ve vatikánských archivech (fotografie buly *Solet annuere* a její latinský text včetně českého překladu jsou v této práci uvedeny jako Příloha č. 1, 2 a 3).

---

⁶ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 19.

⁷ Tamtéž, s. 19.

⁸ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 107-108.

⁹ Cardini, F. *František z Assisi*, s. 172.

¹⁰ Tamtéž, s. 180.

Na sklonku života bylo Františkovo duševní rozpoložení silně ovlivněno nepříznivým stavem tělesným a začal vnímat různé mystické projevy. Upnul se k Bohu a dva roky před smrtí se u něho objevila stigmata, Kristovy rány. Zemřel 4. 10. 1226 v Porciunkule.¹¹

Papež Řehoř IX. prohlásil Františka za svatého 16. 7. 1228. V r. 1939 se stal patronem Itálie a v r. 1980 byl papežem Janem Pavlem II. vyhlášen patronem ekologie.¹²

---

¹¹ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 198.

¹² František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 20.

3 MYŠLENKY SV. FRANTIŠKA Z ASSISI

3.1 Myšlenka chudoby a pokory

Dle názoru W. J. Shorta jednou ze základních myšlenek Františkovy spirituality byla chudoba jako významný Ježíšův znak.¹³ František ve své *Závěti* poukazuje na to, že mu Pán zjevil „způsob života“, jaký má respektovat.¹⁴ Ten se zakládá, jak uvádí v úvodu *Řehole* z r. 1223, v „zachovávání svatého evangelia našeho Pána Ježíše Krista životem v poslušnosti, bez vlastnictví a v čistotě“.¹⁵

Výraz žít „bez vlastnictví“ (*vivere sine proprio*) je ve Františkových spisech poměrně častý a opakuje se v různých variantách. Používá ho zejména ve svých *Napomenutích*, která si lze vyložit jako výklad tohoto výroku. Jeho *Napomenutí* byly stručné promluvy, které pronášel ke shromáždění bratří na pravidelně konaných kapitulách.¹⁶

W. J. Short se zamýšlí nad tím, co Františkův život „bez vlastnictví“ vlastně znamená. Domnívá se, že tento výraz lze pochopit ve významu žít jako následovník a řídit se učením blahoslavenství. Stanovisko důsledného odmítání vlastnictví se má týkat všech aspektů lidského života, včetně přisvojení si své vůle.¹⁷ V jednom ze svých napomenutí František připomíná, aby si nikdo „nepřivlastňoval“ autoritu.¹⁸ Podobné prohlášení lze nalézt v kapitole č. 17 nepotvrzené *Řehole* z r. 1221, která obsahuje ustanovení: „žádný ministr ani kazatel ať si nepřisvojuje službu bratřím nebo službu kazatelskou“.¹⁹ Z dalšího napomenutí lze vyčíst, že ani ti, kdo se zabývají studiem posvátného Písma, by neměli využívat nabyté znalosti k hromadění jmění.²⁰ V jiném napomenutí pak František upozorňuje, že žádný z bratrů by se neměl nechat ovládat zlobou

¹³ Short, W. J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*, s. 61.

¹⁴ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 60.

¹⁵ Tamtéž, s. 27.

¹⁶ Short, W. J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*, s. 62.

¹⁷ Tamtéž, s. 62.

¹⁸ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 69.

¹⁹ Tamtéž, s. 38.

²⁰ Tamtéž, s. 71.

a vztekem nad jakoukoliv křivdou, neboť: „*ten služebník Boží, který se kvůli ničemu nerozčiluje a neznepokojuje, žije správně a bez vlastnictví*“.²¹

Dle téhož autora lze v *Napomenutích* nalézt zdůvodnění toho, proč František odmítá vlastnictví čehokoliv. Je totiž přesvědčen o tom, že veškeré dobro vykonává Bůh, a to včetně slov i skutků. Pokud by si někdo chtěl něco z toho přisvojit, je možno v tom vidět rouhání. František tedy považuje všechno za dar, který Bůh štědře rozdává.²²

W. J. Short dále poukazuje na to, že František začátek chudoby spatřuje v Božím příkladu, tedy v okolnosti, že Ježíš Kristus se zřekl svého božského postavení, aby jako služebník mohl žít uprostřed lidí. Z toho, že se Ježíš narodil a žil jako chudý člověk a nakonec své božství ztratil smrtí na kříži, František vyvozuje, že cesta k Bohu vyžaduje od člověka závazek všeho se vzdát, na ničem v životě nelpět a absolutně nic nevlastnit.²³

S touto Františkovou myšlenkou se setkáváme v kapitole č. 6 *Řehole* z r. 1223: „*Bratři ať si nic nepřivlastňují, ani dům, ani místo, ani žádnou jinou věc. Jako cizinci a poutníci, kteří na tomto světě v chudobě a v pokoře slouží Pánu, ať jdou s důvěrou po almužně. Ať se [za to] nestydí, protože Pán se pro nás stal na tomto světě chudým. To je ona vznešenost nejvyšší chudoby, která vás, bratři moji nejmilejší, ustanovila za dědice a krále v nebeském království. Učinila vás chudými na vědomí, ale bohatými na ctnosti. Toto ať je váš úděl, který vede do země živých. K němu, milovaní bratři, zcela přilněte a nic jiného pod nebe na věky nechtějte mít pro jméno našeho Pána Ježíše Krista.*“²⁴

Podle Františkova přesvědčení tedy jen absolutní chudoba je zárukou dosažení království nebeského, blahobytu a následování Krista. Ve snaze získat

---

²¹ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 72.

²² Short, W. J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*, s. 63.

²³ Tamtéž, s. 64.

²⁴ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 54.

toto bohatství prodal všechno, co vlastnil, a rozdal to mezi chudé. Stejné chování pak vyžadoval od nově příchozích, kteří se ke společenství bratří chtěli připojit.²⁵

V. Kybal si ve své práci všímá zásad, podle kterých měli podle Františka žít první řeholníci. Doporučována byla chudoba, pokora a poslušnost. Bratří by neměli vlastnit žádný majetek, nelpět na ničem a tedy se ani nemuset bát ztráty čehokoliv. Tím, že budou chudí, nehrozí jim nebezpečí, netíží je strach o majetek a nemusí se ani rozptylovat žádnými obavami z budoucnosti. Měli by se živit vlastníma rukama a být vzorem skromnosti a ukázněnosti. Bratří by měli trpělivě snášet křivdy a bezpráví, žít se všemi v míru a pokoji a být příkladem v pokoře a laskavosti.²⁶

V. Kybal se domnívá, že na stejné bázi spočívaly i hlavní Františkovy myšlenky, obsahující jeho životní názor a současně i původní ideály nového řádu, tedy v principu naprosté chudoby a na základě pokání a míru. Tyto myšlenky se opíraly o víru v to, že dobrovolná chudoba a zřeknutí se majetku přináší duševní a tělesné uvolnění. Zbavují člověka pocitu nejistoty z budoucnosti a dovolují žít šťastný a bezstarostný život. Jen duše svobodného člověka tak může dosáhnout dokonalého splynutí s přírodou a Bohem.²⁷

3.2 Františkova konverze a její příčiny

Počátek Františkovy inklinace k materiální chudobě a duchovní pokoře je možné dohledat v období jeho konverze. Jedná se o jedno z nejdůležitějších období světceva života, které podstatně ovlivnilo jeho budoucího směřování.

Sám František se ve své *Závěti* domnívá, že jeho konverze započala v okamžiku, kdy dokázal sám sebe přemoci a dávat almužnu i malomocným žebrákům, kterým se dosud vyhýbal.²⁸

J. Le Goff nachází v obrácení Františka, jak je líčeno Tomášem z Celana, nesoulad vzhledem k odlišnému vyznění životopisů *Vita prima* a *Vita secunda*.

²⁵ Short, W. J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*, s. 65.

²⁶ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 34.

²⁷ Tamtéž, s. 35.

²⁸ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 59.

První Františkova biografie líčí jeho obrat v perspektivě „duchovní“ či psychologické. Naopak v druhém životopisu je jeho konverze představena spíše v rovině „náboženské“ či mystické. Důležitým aspektem je, že celý průběh Františkovy přeměny trvá 4 až 5 let, přestože na počátku má povahu náhlého vnuknutí. Proces jeho proměny postupuje určitým směrem a má několik etap. Jejich časová posloupnost se však v jednotlivých životopisech liší.²⁹ Počáteční epizodou jsou pochyby nad sebou samým v době nemoci po návratu ze zajetí. Choroba očí a poruchy trávení jsou jedním z hlavních prvků, které Františka ovlivňují po stránce tělesné i duchovní. Postupně se zhoršují vlivem častého cestování, askeze a námahy. A právě fyzická bolest přivádí Františka k úvahám nad lidským údělem, nad spojitostí mezi vnitřním a vnějším světem člověka. Zde je možno hledat jednu z příčin obratu a důvod zřeknutí se vlastnictví hmotných statků. Další fázi jeho konverze lze zřejmě zařadit do období jeho nezdařeného odjezdu do války v Apulii. Tehdy má dojít k setkání Františka s chudým rytířem, kterému daruje svůj plášť. Tímto vzdáním se věci dochází k prvnímu symbolickému zřeknutí. Po návratu do Assisi následuje jeho rozchod s dosavadními druhy, odchod do ústraní, meditace a nalezení důležité hodnoty v podobě boží moudrosti a řeholního života. Zde pravděpodobně začíná Františkovo směřování k myšlence chudoby. Aby pomohl se získáním prostředků na opravu kostela sv. Damiána, prodá balík látky z otcova obchodu a utržené peníze předá knězi. Rozchází se kvůli tomu s otcem a od občanů Assisi se mu dostává projevů opovržení. František v tomto aktu vidí předobraz mučednictví. Zklamání z nepřátelských reakcí spoluobčanů ho vede k činu, kterým skoncuje s dosavadním způsobem života. Odkládá svoje oblečení a symbolicky se tak vzdává všeho, čímž se zároveň osvobozuje. Jeho další kroky jsou nejisté, ale důležitým posunem v nastoupené cestě pokání je setkání s malomocným. Polibkem, který mu dá, se oprostí od předsudků a pocítí naplnění láskou k ubohým a trpícím. Jednoho dne vyslechne boží hlas, který ho nabádá, aby obnovil jeho chatrný dům. František to pochopí jako výzvu k opravě rozpadajících se okolních kostelů. V novém prvku svého života - manuální práci - a ve výsledku své tvořivé činnosti nachází pocit uspokojení. V Porciunkule se pak završí

---

²⁹ Le Goff, J. *Svatý František z Assisi*, s. 46.

poslední akt Františkovy konverze, když je při mši osloven textem z evangelia sv. Matouše (Mat. X. 9-10):³⁰ „*Jděte a kažte, že se přiblížilo království nebeské. Zadarmo jste dostali, zadarmo dejte. Neberte od nikoho zlato, stříbro ani měďáky do opasků; neberte si na cestu mošnu ani dvoje šaty ani obuv ani hůl, neboť hoden je dělník své mzdy. Když přijdete do některého města nebo vesnice, vyptejte se, kdo z nich je toho hoden; u něho zůstaňte, dokud nebudete odcházet. Když vstoupíte do domu, řekněte: ‚Pokoj vám‘.*“³¹ František v těchto slovech nachází smysl svého života, odkládá boty, hůl, ponechává si jen hábit, který převážně drsným provazem a upraví ho do tvaru kříže. Takto odchází do světa, aby v absolutní chudobě zvěstoval evangelium a kázal pokání.³²

Rovněž F. Cardini si všímá problému v nesrovnalostech ohledně popisu Františkovy konverze v obou biografích Tomáše z Celana. Upozorňuje na to, jak je v životopisu *Vita prima* vylíčeno Františkovo náhlé vzdání se majetku a okamžitý vstup na cestu chudoby a odříkání poté, co se setkal se slovy evangelia v kostelíku Panny Marie v Porciunkule při ranní mši kněze řádu benediktinského (zřejmě v r. 1208 na svátek sv. Lukáše - 12. října nebo v r. 1209 na svátek sv. Matouše - 24. února).³³ Naopak v druhém životopisu *Vita secunda* jsou fakta o jeho obrácení podána jinak. Podle této verze jistý vážený občan Assisi požádal Františka o radu, jak správně naložit se svým majetkem, aby se mohl po jeho vzoru vydat cestou dobrovolné chudoby, kterou František svým osobním příkladem hlásal. Společně se rozhodnou pro použití jisté praktiky lidového charakteru, která spočívá v otevření Písma na náhodném místě a přečtení prvního spatřeného verše. Tento postup se musel třikrát zopakovat a doporučení či inspirace pak byly hledány v obsahu nalezeného sdělení. Současně musely být dodrženy určité církevní zvyklosti. Po trojím otevření Písma si přečetli tato slova:³⁴ „*Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co máš a rozdej chudým*“. „*Neberte si s sebou*

---

³⁰ Le Goff, J. *Svatý František z Assisi*, s. 46-50.

³¹ Tamtéž, s. 50-51.

³² Tamtéž, s. 51.

³³ Cardini, F. *František z Assisi*, s. 87.

³⁴ Tamtéž, s. 88.

nic na cestu.“ „Kdo chce jít za mnou, zapří sám sebe“.³⁵ Tuto událost pak považoval František za potvrzení božského původu svého poselství chudoby.³⁶

J. Green připomíná událost, kdy je František po konfliktu s otcem předvolán k biskupovi z Assisi a po veřejném pokárání vyzván, aby vrátil peníze utržené prodejem látek. V tuto chvíli František náhle svléká veškerý svůj oděv a zůstává stát přede všemi nahý. Pohnutý biskup ho zahalí do svého pláště. Toto zbavení se šatů je nutno považovat za určitý způsob veřejně projevené lítosti. Tím, že odložil svoje oblečení, František dává najevo, že se zbavuje vnějšího znaku bohatství a definitivně se rozchází se svou minulostí. Ve své době bylo možno takovéto otevřené vzdání se všeho považovat za určitý právní úkon. František si tím volí dobrovolné vyhnanství. A postoj, který zaujal biskup, jakoby jej za celou církev osvobozoval od všeho světského vlastnictví.³⁷

V. Kybal ve svém popisu Františkovy konverze zdůrazňuje skutečnost, že v mládí žil František v materiálním dostatku. Před válkou mezi Assisi a Perugií stál v čele skupiny assiské mládeže, pro kterou pořádal bohaté hostiny a účastnil se hlučných večírků, peněz měl vždy dostatek a neuměl si jich vážit. K tomu je však nutné podotknout, že jeho štědrost se vztahovala i na chudé, nikdy jim neodmítl dát almužnu. Po návratu ze zajetí a věznění do rodného města v r. 1203 vedl ještě nevázanější život než předtím. Teprve těžké onemocnění a dlouhé týdny v těsné blízkosti smrti ho přinutily k zamyšlení se nad svou dosavadní existencí. Nachází jen prázdnotu, nudu a nespokojenost se sebou samým. Po svém uzdravení se však znovu vrací k původnímu stylu života, teď už ale spíše ze zvyku, neboť jako nezralý mladík neví, jak dát svému bytí jiný obsah. Nepodařilo se mu uskutečnit svoje plány po dosažení rytířského stavu. Začíná vyhledávat samotu, uchyluje se do přírody a sní o lepší budoucnosti. Se svým dosavadním životem je nespokojen. Cítí, že ani dostatek peněz a vlastnictví majetku nemusí přinášet pocit radosti.³⁸ Impulsem k jeho obratu mělo být náhlé oslovení Bohem v nočních ulicích města po skončení jedné z hostin. V čem spočívalo, není známo, František hovoří spíše

---

³⁵ Cardini, F. *František z Assisi*, s. 88-89.

³⁶ Tamtéž, s. 89.

³⁷ Green, J. *Bratr František*, s. 116.

³⁸ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 3-6.

o svých pocitech – o naplnění „duševní sladkostí“, která byla silnější než fyzická přítomnost. Pro Františka to byl tak hluboký zážitek, že způsobil jeho naprostou duševní přeměnu. Odcizil se přátelům, předmětem jeho zájmu se stala pomoc chudým a potřebným.³⁹

Ať už byla chronologie následujících událostí jakákoliv, podstatné je, že po této příhodě už se František k předchozímu způsobu života nevrátil. Naopak dochází k jeho postupnému splynutí s duchovními ideály pokory, chudoby, sebeobětování a utrpení.

3.3 Františkova kazatelská činnost

V letech 1208-1209 František začíná v Assisi a v jeho okolí se svou kazatelskou činností. Podle H. Hesseho však na rozdíl od ostatních kazatelů a některých církevních dogmatiků František mluvil k lidem jednoduše, srozumitelně, hovořil o pokoře, lásce a trpělivosti a snažil se je přimět k zamyšlení nad sebou. Nikoho nepřemlouval, nevyžadoval žádné projevy úcty, naopak každému s radostí posloužil a podřídil se.⁴⁰

Podobně popisuje způsob Františkova kázání V. Kybal. Mělo se jednat o prosté, jednoduché promluvy k lidem, ve kterých je nabádal k lásce a bázni před Bohem a k projevům lítosti nad svými hříchy. Zároveň však uvádí, že František hlásal svoje myšlenky ideálu pokoje, lásky a pokání velice zaníceně až vášnivě, používal sugestivní výrazy a dokázal být i ironický. Proto jeho kázání většinou měla na posluchače značný účinek.⁴¹

Františkovi se podařilo dosáhnout obrácení několika bohatých mužů, kteří prodali všechny své statky, peníze rozdali chudým a přidali se k němu. Skupina byla prakticky stále na cestách, hlásali svoje myšlenky, rozmlouvali s lidmi a zpívali jim písně. Střídavě zaznamenávali úspěchy – někteří posluchači s nimi

---

³⁹ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 6-7.

⁴⁰ Hesse, H. *František z Assisi*, s. 27.

⁴¹ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 22.

hovořili, chválili je, poskytovali jim přístřeší a jídlo, naopak jindy se jejich kázání potýkalo s nezdary, byli vystaveni opovržení a nadávkám.⁴²

Dle V. Kybala tito první tovaryši postupně vytvořili družinu, která je označována jako bratrstvo (*fraternitas*) nebo také řád (*ordo*). Jednalo se zřejmě o *přední bratří* (*fratres praelati*), kteří měli různá práva, například přijímat mezi sebe nové členy. Jak skupina rostla, bylo nutné zajistit její obživu. František dbal na to, aby se bratří zejména živili vlastníma rukama a vykonávali svoje řemeslo, teprve pokud by jim získané prostředky nestačily, mohli poprosit o almužnu. Ta však nikdy neměla spočívat v penězích. Tímto způsobem se František snažil bratry vychovávat a zároveň zamezit zahálce.⁴³

Znepokojující však byl nepřátelský postoj assiského biskupa, který nesouhlasil s myšlenkou evangelického kázání pokání, ani s ideou naprosté chudoby. Církev nemohla připustit kázání ze strany laiků, proto bylo třeba nějakým způsobem upravit vztah k církevní autoritě. Aby zamezil dalším problémům, vydává se František spolu s ostatními bratry do Říma. Z dochovaných písemností to není dostatečně prokázáno, ale s největší pravděpodobností chce požádat papeže o souhlas s *řeholí* a svolení k založení řádu.⁴⁴

Jednalo se o určitou reguli či spíše *formu života*, kterou František vytvořil jako pevný základ či duchovní pomůcku, sestavenou z úryvků z evangelia a doplněnou jednoduchými pokyny, nezbytnými pro řádný chod nového společenství.⁴⁵

Papež Inocenc III. po zprvu odmítavém postoji nakonec dal souhlas s písemně sepsanou regulí. Učinil tak ale pouze ústně, přičemž se ještě zabezpečil dalšími opatřeními. Jednak František musel slíbit úctu a poslušnost papeži a ten samý slib byli nuceni složit bratří ve vztahu k Františkovi. Teprve pak mohli přijmout tonzuru a stát se kleriky. Současně jim Inocenc III. povolil kázat pokání, tedy dávat lidem určitá morální napomenutí.⁴⁶

---

⁴² Hesse, H. *František z Assisi*, s. 28.

⁴³ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 25-26.

⁴⁴ Le Goff, J. *Svatý František z Assisi*, s. 52.

⁴⁵ Cardini, F. *František z Assisi*, s. 171.

⁴⁶ Le Goff, J. *Svatý František z Assisi*, s. 54-55.

Po návratu z Říma se František s bratřími nejprve usadil v Assisi. Věnovali se kázání, péči o malomocné, manuální práci a žebrotě. Později jim opat z benediktinského kláštera propůjčil kapli v Porciunkule s částí půdy. Odtud se František vydává kázat do nejrůznějších míst ve střední a severní Itálii. Ne všude však byl on sám nebo bratři dobře přijati.⁴⁷

Přesto však skutečnost, že František obdržel povolení ke kazatelské činnosti přímo od papeže, zvýšila jeho prestiž v očích lidí. Četnost jeho kázání se zvyšovala a tím rostla i jeho popularita. Zvěstoval království boží, učil spasení, hlásal pokoj a pokání na odpuštění hříchů. Byl ve svých promluvách nekompromisní a ostrý, odsuzoval poklesky a provinění, nikoho ve svých napomenutích nešetřil. Tím získával na svoji stranu další přívržence, kteří ho chtěli následovat v jeho způsobu života. Rostl počet těch, kdo projevíli přání přidat se k bratrům, rozdat majetek chudým a složit slib chudoby.⁴⁸

Svým kázáním ovlivnil i mladou assiskou šlechtičnu Kláru, kterou zaujalo Františkovo obrácení i způsob jeho života. Odešla z domova a nechala se zasvětit do společenství, které se do té doby skládalo pouze z mužů. Za doprovodu Františka odešla do kláštera benediktinek, později se přemístila do kostela San Damiano, kde se k ní přidala její mladší sestra Anežka a další ženy z města. Založila řád „Chudých paní“, kterým se následně začalo říkat *klarisky*. Klára sdílí s Františkem tentýž *způsob života* a v tradici řeholních řádů později vytváří s *františkány* paralelní mužskou a ženskou linii.⁴⁹

Po úspěších svých dosavadních kázání se František rozhodl rozvíjet svoji misijní činnost i mimo území Itálie. V r. 1212 se pokouší dostat do Sýrie, vinou nepřízně počasí však končí jeho cesta nezdarem. Jeho druhý pokus o rok později směřuje do Maroka, v úspěšném dokončení cesty mu ale tentokrát zabrání nemoc.⁵⁰

---

⁴⁷ Le Goff, J. *Svatý František z Assisi*, s. 56.

⁴⁸ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 32-33.

⁴⁹ Le Goff, J. *Svatý František z Assisi*, s. 57.

⁵⁰ Dilong, R. *Světec z Assisi*, s. 73.

Po neúspěchu druhé výpravy se František vrátil do Porciunkule a rozhodl se upevnit organizaci řádu, neboť do něj přibylo velké množství bratrů, kteří žili rozptýleni na různých místech v Itálii i mimo ni. Domníval se, že by se měli občas scházet na jednom místě a přijmout od svého zakladatele ponaučení ohledně dodržování kázně, slova podpory i výtky. Za tím účelem František ustanovil, aby se dvakrát za rok konala hromada zvaná kapitula (*capitulum*). Svatodušní kapitula pak byla vždy zakončena Františkovým kázáním, které postupně získalo takový věhlas, že bylo v několika případech zaznamenáno i písemně.⁵¹

Tato kázání, označovaná jako *Napomenutí (Admonitiones)*, byla složena ze tří částí, které tvořilo napomínání, dále kárání a nakonec požehnání. V hlavní pasáži, obsahující napomínání, František důrazně apeloval na bratry, aby podle svého slibu dodržovali řeholi a evangelium, neboť to je cesta k dosažení dokonalosti. Měli zachovávat ve vážnosti a úctě církevní obřady, bohoslužby a rovněž kněze, neboť v jejich moci je dotýkat se svátostí. Neměli zavrhovat a odsuzovat nikoho za to, že žije povrchním životem, nebo se nevhodně a marnivě obléká. Vyzýval, aby bohaté a pány považovali za své bratry, neboť pocházejí od stejného Boha. Nabádal ke konání dobrých skutků, k návštěvám nemocných a péči o ně.⁵²

František na kapitulních kázáních zdůrazňoval a doporučoval zdvořilé chování. Žádal po bratřích, aby se laskavě a vlídně chovali nejen k bohatým a urozeným, ale zejména k chudým. Sám vždy vystupoval uctivě, slušně a kultivovaně v jakékoliv společnosti. Zde je nutno vyzdvihnout jednu z jeho nejušlechtlejších stránek, a to soucit s lidmi utlačovanými, sociálně slabými, vyvrženými ze společnosti a ponižovanými. Jak již bylo řečeno, od mládí soucetil s chudými a podporoval je. Později se jeho zájem rozšířil o nemocné a svým osobním příkladem povzbuzoval ostatní, aby na ně zaměřili svou pozornost.⁵³

František však hlásal myšlenku lásky a odpuštění i ve vztahu ke svým nepřátelům, vyvržencům a zlodějům. K takovému chování vedl i své bratry, a to

---

⁵¹ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 73-74.

⁵² Tamtéž, s. 74-76.

⁵³ Tamtéž, s. 78-79.

zejména, jak bylo jeho zvykem, vlastním příkladem.⁵⁴ Domníval se, že: „*hříšníci lépe se přivádějí k Bohu přívětivostí (con dolcezza) než ukrutným káráním*“.⁵⁵ František vykládal: „*Náš Pán Bůh, jehož evangelium jsme slíbili zachovávat, praví, že lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní a že nepřišel na svět volat k pokání spravedlivých, nýbrž hříšných, a s nimi často sám jedl*“.⁵⁶

V prostřední části svých kapitulních kázání František káral zejména bratry, kteří chybovali nebo se něčím provinili. V poslední třetí části žehnal všem, kteří přišli, a určoval bratry pro jednotlivé provincie.⁵⁷

V r. 1219 se František vrací ke svému záměru obracet nevěřící na víru nebo se stát mučedníkem. Společně s pátou křížovou výpravou se dostává do Damietty v Egyptě, kde se snaží o obrácení sultána Malik-al-Kamila na křesťanskou víru. Sultán ho přijal, vyslechl, nechal si jeho učení vysvětlit a dokonce mu navrhl, aby zůstal natrvalo. František však nepřijal jeho návrh, ani nabízené dary. Místo toho se vrací do Itálie, kde bratři procházejí závažnou krizí.⁵⁸

3.4 Františkova vychovatelská činnost

Od r. 1211 se František spolu se staršími bratřími zdržoval v osadě u Porciunkule, kde se nacházela různorodá společnost, co do povahy i původu jejích jednotlivců. Pokud ji chtěl František utvářet podle svých představ, vyžadovalo to mnoho úsilí. Podle názoru V. Kybala moderní životopisci o výchovné či pedagogické činnosti Františka nehovoří, avšak z různých pramenů, a to zejména z jeho životopisu sepsaného Tomášem z Celana, je možné si vytvořit představu o metodách a způsobech, jakými společenství formoval. Zřejmě nejvíce své bratry ovlivňoval tím, že pro ně představoval ideál dokonalosti a jevil se jim jako vzor svatosti. František však vychovával své druhy především osobním příkladem, poskytoval jim rady a dával jim ponaučení.⁵⁹

---

⁵⁴ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 80.

⁵⁵ Tamtéž, s. 80.

⁵⁶ Tamtéž, s. 81.

⁵⁷ Tamtéž, s. 81.

⁵⁸ Dilong, R. *Světec z Assisi*, s. 89.

⁵⁹ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 40-43.

Dle R. Dilonga základní myšlenkou a východiskem Františkova nového života byla naprostá chudoba, dobrovolné odříkání a pokora. Proto okolo sebe nestrpěl nepotřebné a zbytečné věci. Zachovával skromnost v každém aspektu života, tedy jak v příbytku, oděvu, tak i v jídle, pití, ale i ve spánku. Pohrdal sám sebou a sám sebe pokořoval. Pokud porušil toto své učení, ze svých hříchů se veřejně zpovídal. Tímto jednáním získal přísnou sebekázeň a zbavil se světských starostí.⁶⁰

Podle názoru V. Kybala však Františkovi ani pokora nebránila v tom, aby bratry neučil nebo nekáral a nenapomínal, když bylo zapotřebí. Za účelem dosažení vytčeného cíle – ideálu osobního života i řádové činnosti – sledoval chování bratrů a žádný prohřešek nenechával nepotrestaný. Dohlížel na to, aby při přijetí do řádu se příchozí úplně zbavili majetku. Následně pak nedělal rozdíly mezi bohatými a chudými, nerozlišoval, kdo je vzdělaný a kdo ne. Stejnou přísnost, kterou uplatňoval vůči sobě, vyžadoval i od bratrů.⁶¹

J. Green upozorňuje na Františkovu vlídnost, se kterou se k ostatním choval. Přestože dokázal poroučet, panovačný tón bychom u něj nenalezli. Když se například ukázalo, že bratři se zpočátku ostýchali chodit žebrot, šel jim příkladem a trpělivě s nimi několik dnů obcházel dům od domu, dokud neztratili svoji nesmělost.⁶²

Podle V. Kybala Františkovým cílem bylo neustálé sebezdokonalování. To samé vyžadoval po bratřích, proto chtěl, aby se zejména učili ctnostnému životu. Za důležité v životě považoval činit dobro a rozvíjet svoji osobnost. Dbal na to, aby všichni bratři pracovali, každý podle svých sil a schopností. Nikdo nesměl být svému okolí na obtíž. Práce měla chránit před leností a zahálkou. I žebrot považoval za řádovou práci. Ne však jako zdroj obživy a zajištění existence, ale jako způsob sebekázně a sebezdokonalování.⁶³

V. Kybal zdůrazňuje, že František považoval naprostou chudobu za prostředek napomáhající soucítění s chudými, zdroj jejich pochopení a účinnou

---

⁶⁰ Dilong, R. *Světce z Assisi*, s. 39.

⁶¹ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 44-45.

⁶² Green, J. *Bratr František*, s. 150.

⁶³ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 45-47.

pomoc při zlepšování sebe samého. Proto považoval za nezbytné, aby se s absolutní chudobou pojila i poslušnost a pokora. A právě poslušnost měla být přirozená a spontánní, nikoli vynucená a nařízená. Podle Františka se měla vztahovat jak na kněze, tak i na představené celého řádu. František chtěl provést duševní reformu všech lidí, nikoliv církevních institucí. Samotnou církev přijímal jako danou záležitost, k Bohu chtěl přistupovat se smířením a bez pochybností.⁶⁴

František považoval za ctnost, pokud veškeré úkoly byly plněny s radostí a příkoří snášeno vesele. Uspokojení spatřoval v získání daru přemáhat sám sebe, dobrovolně, s pokorou a laskavostí snášet křivdu, potupu a utrpení, a to pouze z lásky ke Kristu. Taková byla jeho představa dokonale šťastného lidského života, která byla obohacena o pravidelné modlitby, rozjímání a duchovní spojením s Bohem.⁶⁵

3.5 Františkova literární činnost

Františkovo dílo je svou vnější formou velice různorodé. Pro přehlednost je možné ho rozčlenit na tři části, a to na 1) Řehole a Napomenutí, 2) Listy a 3) Modlitby. I přes svou mnohotvárnost mají všechny jeho spisy určité společné znaky, kterými jsou snaha o duchovní formování bratří a předání jistého morálního odkazu lidstvu.⁶⁶

3.5.1 Řehole a Napomenutí

Františkova první řehole z r. 1209-1210, jak je již uvedeno v kapitole 3.3 této práce, byla určena pro bratry jako určitá forma života, složená především z evangelních úryvků. Papež Inocenc III. ústně schválil její psaný text, který se však nedochoval.⁶⁷

František ve své *Závěti* o této řeholi píše: „*A když mi Pán dal bratry, nikdo mi neukazoval, co mám dělat, ale sám Nejvyšší mi zjevil, že mám žít podle svatého*

---

⁶⁴ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 46-47.

⁶⁵ Tamtéž, s. 47-49.

⁶⁶ Le Goff, J. *František z Assisi*, s. 68.

⁶⁷ Tamtéž, s. 68.

*evangelia. To jsem několika slovy a jednoduše nechal napsat a pan papež mi to potvrdil.“*⁶⁸

Vzhledem k nárůstu počtu členů bratrstva se ukázalo jako nezbytné formální vymezení řádu a vyřešení problémů organizačního charakteru. Několik jednoduchých norem obsažených v první řeholi se ukázalo jako nedostačující pro existenci nového řádu. Nebylo v silách ani možnostech samotného Františka, aby dohlížel na jednotlivé bratry a ovlivňoval chování rozrůstajícího se společenství.⁶⁹

Na generální kapitule 30. května 1221 proto František předložil návrh určitých zásad, které se staly první řeholí v písemné podobě. Na její vývoj v letech 1210 – 1221 mělo vliv několik aspektů, které je možné v ní rozpoznat. Jednak jsou to základní myšlenky Františkova způsobu života, jak byly ústně schváleny, a dále jeho povzbuzení a napomenutí. Lze sem zařadit i instrukce, které bratři vydali na uskutečněných kapitulách, a nařízení vyplývající ze IV. lateránského koncilu (1215). Konečně její vývoj ovlivnily i dekrety papeže Honorio III. Co se týká poslední kapitoly, ve které se František obrací jménem bratrů i na celý svět, ta nemusela být součástí řehole při jejím vzniku, ale text mohl být vytvořen teprve následně a dodatečně připojen k legislativnímu znění. Tato řehole však nebyla nikdy potvrzena.⁷⁰

Dle názoru V. Kybala tato nepotvrzená *Řehole z r. 1221*, spíše než právním dokumentem, je životním názorem sv. Františka, který v písemné formě předal bratřím, aby se s ním seznámili a mohli se jím řídit. Jedná se o určitou životní filosofii, která obsahuje jeho neměnné myšlenky. Funkce této řehole je tak více vzdělávací a má povzbuzující účinky, než aby novou společnost organizovala. František měl velice osobní představu ideálu nového života, ale i přes usilovnou snahu o jeho prosazování, nedokázal dostatečně formovat a usměrňovat rozrůstající se společenství. Pro pevné uchopení takového uskupení byla potřeba

---

⁶⁸ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 60.

⁶⁹ Cardini, F. *František z Assisi*, s. 172-176.

⁷⁰ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 26.

stanovit stručné a přesné normy chování a pravidla pro dodržování kázně. František nebyl příznivcem řádového života, upřednostňoval mezi bratry vztahy na základě rovnosti, zasazoval se o zachování osobní svobody jednotlivce, dbal o stálé sebezdokonalování každého jedince a jeho samostatnou činnost. Tam, kde se měl vyslovit ohledně vztahu bratří k autoritám - církvi nebo představeným - jsou jeho vyjádření nejistá a vágní. Nebyl typickým zakladatelem nebo vedoucím představitelem nějaké společnosti nebo řádu, spíše apeloval na individuální svědomí a projevoval snahu o dosažení mravního ideálu.⁷¹

V. Kybal vyslovil názor, že úvodní článek spolu s článkem č. 1 je onou původní řeholí z let 1209-1210, která byla ústně potvrzena papežem Inocencem III. a o níž se badatelé domnívají, že se nezachovala. Další články podle jeho názoru byly doplněny až po Františkově návratu z Říma.⁷²

Nepotvrzená *Řehole z r. 1221* v podstatě shrnuje Františkovy myšlenky a životní postoje. Je považována za jeden z nejdůležitějších dokumentů, který může vést k poznání Františkova ducha. Zde jsou uvedeny některé z článků, které jsou v řeholi obsaženy:

Článek 1. ustanovuje způsob života bratří, který má spočívat v dodržování tří slibů, a to poslušnosti, čistoty a chudoby a v následování cesty Ježíše Krista:⁷³
*„Řehole a život těchto bratří je toto: žít v poslušnosti, v čistotě a bez vlastnictví a následovat učení a stopy našeho pána Ježíše Krista.“*⁷⁴

Článek 2. se vztahuje k přijímání nových členů, k zákazu spočívajícím v nevměšování se do jejich záležitostí a povolení přijímat od bratří vstupujících do řádu věci nutné k životu, ne však peníze. Jen když nový bratr sám chce, může prodat svůj majetek a rozdat ho mezi chudé. Dále obsahuje ustanovení ohledně

---

⁷¹ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 135-136.

⁷² Tamtéž, s. 135-136

⁷³ Tamtéž, s. 122.

⁷⁴ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 27.

oděvu bratří, kterým má být laciné roucho, sestávající z jednoho hábitu s kapucí, případně druhého bez kapuce, pláštěm sešitým z pytlů a provazem.⁷⁵

Článek 3. stanoví, jaké mají bratři laikové a bratři klerikové konat modlitby, hymny a bohoslužby. Obsahuje ustanovení o knihách k vykonávání obřadů, kdy laikové, kteří umějí číst, mohou používat žaltář, kdo neumí číst, nemá dovoleno mít žádnou knihu. Další ustanovení se týkalo stanovení období postění bratří.⁷⁶

Článek 7. určuje, jak mají bratři sloužit a pracovat, přičemž bratři sloužící v domech mají být „menšími“ a poddanými všem v tomto domě, nemají být ale komorníky nebo správci a nepřijmout místo budící pohoršení. Ti z bratří, kteří umějí pracovat, mohou vykonávat řemeslo i vlastními nástroji a nářadím. Kromě peněz je jim dovoleno přijímat za práci vše potřebné. Když toho bude potřeba, mají chodit almužnou. Nikdo nesmí zahálet. Bratři si nemají přivlastňovat žádné místo ve městě ani mimo něj, ale ani ho nikomu neupírat. Mohou u sebe přijímat všechny, kdo přijdou, ať je to přítel nebo nepřítel, zloděj i ničema. Bratři si mají jeden druhého vážit, mají se radovat v Pánu a být veselí a přívětiví.⁷⁷

Článek 8. obsahuje naprostý zákaz přijímání a držení peněz, a to při žádné příležitosti. Tedy ani kvůli knihám, oblečení nebo jako odměnu za vykonanou práci. Připouští se jediná výjimka – pokud by to bylo nezbytně nutné pro nemocné bratry. Peníze nelze přijmout či vybírat ani v rámci almužny.⁷⁸

Článek 9. nabádá všechny bratry k následování Ježíše Krista v pokoře a chudobě. Mají mít radost, když se ocitnou mezi chudými, slabými, malomocnými, opovrhovanými a žebrajícími u cest. Sami se nemají stydět jít žebrotou, neboť almužna je dědictví a právo chudých.⁷⁹

Článek 10. hovoří o povinnosti všech bratří starat se o nemocné členy společenství a neopouštět je, ale v případě nezbytnosti je mohou svěřit i jiné

---

⁷⁵ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 123-124.

⁷⁶ Tamtéž, s. 124-125.

⁷⁷ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, 32-33.

⁷⁸ Tamtéž, 33.

⁷⁹ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 124-128.

osobě, která bude pověřena o ně pečovat. Za špatného bratra bude prohlášen ten, kdo by se dožadoval takových léků, které by mu přivodili smrt a zbavili ho tak tělesné bolesti vítězí nad duší.⁸⁰

Článek 11. obsahuje napomínání bratří, aby se nepomlouvali, neutlačovali a nepolemizovali sami mezi sebou ani s jinými. Spíše aby mlčeli nebo poníženě odpovídali, že jsou jen pokornými služebníky. Bratři se mají milovat, svou lásku prokazovat skutky, být skromní a obrácení do sebe.⁸¹

Článek 14. obsahuje zákaz brát si s sebou cokoli na cestu, tedy ani mošnu, měšec, hůl, peníze nebo chléb. Při příchodu do jakéhokoliv domu, mu bratři nejprve mají popřát pokoj. Pokud v něm zůstanou, pijí a jí to, co jim kdo předloží. Nikomu neodporují, ani kdyby je chtěl uhdit. Co od nich kdo vyprosí, ať mu dají a nechtějí to zpět.⁸²

Článek 17. pojednává o kazatelích a je zde zakotveno, že žádný z bratrů nemá kázat v rozporu s tím, co stanoví svatá církev a bez souhlasu svého ministra. Bratří mají hlásat především svými skutky a žádný ministr nebo kazatel by si neměl přisvojovat kazatelskou službu, ale má ji opustit bez odporu, kdykoliv mu to bude uloženo. Bratři mají zachovávat pokoru a vystříhat se pýchy.⁸³

Článek 21. nabádá, aby všichni bratři kázali lidem a také jim naznačuje, co mají dovoleno pronášet. Mají říkat: *„Bojte se a ctěte, chvalte a velebte, vzdávejte díky a klaňte se Pánu Bohu všemohoucímu, trojímu a jedinému, Otci i Synu i Duchu svatému, Stvořiteli všeho. Čiňte pokání, neste plody hodné pokání, protože brzy zemřeme. Dávejte a bude vám dáno. Odpouštějte a bude vám odpuštěno. Jestliže neodpustíte lidem jejich poklesky, Pán vám neodpustí vaše hříchy; vyznávejte všechny své hříchy. Blahoslavení, kteří umírají v kajícnosti, protože budou v nebeském království. Běda těm, kteří neumírají v kajícnosti,*

---

⁸⁰ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 129.

⁸¹ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 36.

⁸² Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 130.

⁸³ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 38.

protože budou dětmi ďáblůvými, jehož skutky činí, a půjdou do věčného ohně. Dejte si pozor a varujte se každého zla a vytrvejte v dobrém až do konce.“⁸⁴

Článek 22. obsahuje napomínání bratří, když je nabádá zejména k tomu, aby upřeli pozornost ke slovům Ježíše ve vztahu k nepřátelům. Ty je třeba milovat a těm, kdo nás nenávidí, činit dobro. Za přátele doporučuje považovat všechny, kdo nám způsobují utrpení a bázeň, křivdu, bolest i smrt. Odpůrce je nutno milovat proto, že nám to dopomůže k věčnému životu. Naše tělo se všemi jeho neřestmi má mít člověk v nenávisti, protože tělesností se zbavujeme lásky Ježíše Krista a věčného života a to nás vede do pekla.⁸⁵

Článkem 23. František končí svoji řeholi myšlenkou, že cíl a smysl snažení bratří je v Bohu a oslavuje ho modlitbou a díkůvzdáním.⁸⁶

V článku 24. František žádá bratry, aby se naučili znění řehole, připomínali si ji a opakovali. Aby konali to, co v ní bylo napsáno, nijak ji neměnili, ani nepoužívali jinou řeholi.⁸⁷

Jak poznamenává F. Cardini, řehole od počátku vzbuzovala rozpory uvnitř řádu. Na jedné straně jí byla vytýkána přílišná detailnost vzhledem k potřebám řádu, na druhé straně působila jako málo normativní a zahlcená množstvím biblických citací. Kritizována byla určitá strnulost, díky níž by nebylo možné okamžitě reagovat na nově vzniklé požadavky, co se týká chudoby. Obavy naopak panovaly z její otevřenosti a nedostatečné přísnosti, která připouštěla možnost kompromisů a větší množství výkladů. Obsah diskusí o řeholi nebyl v žádném z pramenů nalezen. Částečně lze informace získat porovnáním verzí z roku 1221 a 1223.⁸⁸

V následujících letech však opakovaně vyvstala naléhavá potřeba dát konečně řádu přesná pravidla a pevnou organizaci. František tedy přijal návrh

---

⁸⁴ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 41.

⁸⁵ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 133-134.

⁸⁶ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 135.

⁸⁷ Tamtéž, s. 135.

⁸⁸ Cardini, F. *František z Assisi*, s. 176.

složit novou řeholi. Chtěl v ní přehledně shrnout všechny svoje myšlenky a ideály a sestavit jasné a stručné zásady, které měly být bezpodmínečně zachovávány a doslovně aplikovány. Avšak nová řehole byla na červnové kapitule v r. 1223 přísně zrevidována a podstatně změněna. František byl nucen přistoupit na řadu změn a kompromisů. Řehole byla potvrzena bulou *Solet annuere* papeže Honoria III. dne 29. listopadu 1223, proto je také někdy nazývána *Regula bullata*.⁸⁹

Porovnáním obsahu nepotvrzené *Řehole z r. 1221* a *Řehole*, která byla v r. 1223 potvrzena bulou papeže Honoria III. *Solet annuere*, se zabývá J. Le Goff. Mezi oběma dokumenty nachází rozdíly, a to v první řadě co se týká základního výčtu a souhrnu do 12 krátkých článků u dřívějšího textu, a členění obsahu do 24 kapitol, které jsou hustě proloženy citacemi z Písma a emocionálními vyjádřeními u pozdějšího textu.⁹⁰

Zde jsou uvedeny některé další rozdíly, kterých si J. Le Goff všímá: Poukazuje například na obecnější znění prvního článku *Řehole z r. 1223* ohledně způsobu života bratří, který říká:⁹¹ „*Řehole a život menších bratří je: zachovávat svaté evangelium našeho Pána Ježíše Krista životem v poslušnosti, bez vlastnictví a v čistotě. Bratr František slibuje poslušnost a úctu papeži Honoriovi a jeho kanonicky zvoleným nástupcům a římské církvi. A ostatní bratři ať jsou zavázáni poslouchat bratra Františka a jeho nástupce.*“⁹²

Dále nachází rozdíl mezi oběma texty, co se týká naprostého zákazu přijímat peníze. Ten je v *Řeholi z r. 1223* zachován, avšak jsou vypuštěna různá zpřesnění a varování. Je připojen dodatek, který umožňuje ministrům, aby přijímali vše potřebné v péči o nemocné a odívání bratří podle místních povětrnostních podmínek. Rovněž si v této pozdější *Řeholi* všímá zmírnění nutnosti práce. Ta již není striktně požadována po všech bratřích, ale dovoluje se těm, kterým milost pracovat byla dána Bohem. Stejně tak žebrota je v tomto dokumentu nadále oslavována, ale oproti nepotvrzené *Řeholi z r. 1221* byly vypuštěny podrobnosti

---

⁸⁹ Cardini, F. *František z Assisi*, s. 172-181.

⁹⁰ Le Goff, J. *František z Assisi*, s. 68.

⁹¹ Tamtéž, s. 68

⁹² František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 51.

ohledně jejího vykonávání. Z celého textu článku týkajícího se chudoby na cestách v první *Řeholi*, kde si bratři na svoje putování nemají brát hůl, mošnu, chléb ani peníze, zbyl v druhé *Řeholi* jen zákaz jezdit na koni, výjimka je přípustná jen v případě nemoci nebo nutné potřeby. Odlišnosti mezi oběma porovnávanými dokumenty nachází v článcích týkajících se kázání. Ve starší písemnosti bylo kázání nařizováno všem bratřím, v novém textu je již striktně definováno. Má být prováděno jen v diecézích, kde je to ze strany biskupů povoleno, může být praktikováno až po složení zkoušky a udělení oprávnění. Kázání musí obsahovat pouze etická témata a měla by být stručná.⁹³

František ve své *Závěti* potvrzuje, že *Řehole* z r. 1223 je výrazem jeho pravé vůle těmito slovy: „*A bratři ať neříkají: ‚Toto je jiná řehole‘, protože tohle je připomínka, napomenutí, povzbuzení a moje závěť, kterou já maličký bratr František dávám vám, svým požehnaným bratřím, proto, abychom Řeholi, kterou jsme Pánu slíbili, katoličtěji zachovávali. Generální ministr a všichni ostatní ministři a kustodi jsou pod poslušností zavázáni k těmto slovům nic nepřidávat ani z nich nic neubírat. Ať mají vždy tento spisek u sebe spolu s Řeholí.*“⁹⁴

Řehole o poustevnách (pravděpodobně z let 1217-1221) je původní Františkův text a jedná se o jakousi příručku a doporučení pro bratry, kteří se oddávají životu v poustevnách. František si velice oblíbil poustevnickou tradici a přikládal jí velkou důležitost.⁹⁵

Do specifické kategorie je možné zařadit *Napomenutí*. Jedná se o 28 jednoduchých textů, v podstatě jde o krátké Františkovy výroky, které obsahují určitá doporučení a rady. Ty František předával bratrům ústně, většinou na kapitulách, a někteří z posluchačů je pak přeložili do latiny a zapsali. Po obsahové stránce zaujímají mezi jeho spisy výjimečné místo, neboť zahrnují

---

⁹³ Le Goff, J. *František z Assisi*, s. 69-70.

⁹⁴ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 62.

⁹⁵ Le Goff, J. *František z Assisi*, s. 71.

témata, která světec považoval za mimořádně důležitá. Častým námětem je vnitřní chudoba tak, jak byla chápána samotným Františkem.⁹⁶

Mezi napomenutí a povzbuzení lze zařadit i *Píseň k povzbuzení sv. Kláry a jejích sester*. Jedná se o píseň, jejíž nápěv se nedochoval. František zde zmiňuje problém sester, kterými jsou nemoci. Jeho dílo mělo být útěchou pro chudé paní z kláštera Sv. Damiána a omluvou za to, že je kvůli své chorobě nemohl osobně navštívit.⁹⁷

František krátce před svou smrtí napsal *Poslední vůli pro svatou Kláru a její sestry*. Sv. Klára ji vložila do 6. kapitoly své řehole a díky tomu se zachovala.⁹⁸

Zní takto: „*Já, maličký bratr František, chci následovat život a chudobu našeho nejvyššího Pána Ježíše Krista a jeho přesvaté Matky a vytrvat v ní až do konce. A prosím vás, mé paní, a rádím vám, abyste žily v tomto přesvatém životě a v chudobě. A velmi si dávejte pozor, abyste se podle něčího učení či na něčí radu od ní nikdy a nijak neodchýlily.*“⁹⁹

Textem zásadního významu je jeho *Závěť*, některými autory označovaná jako *Odkaz*. Toto dílo snad nejlépe vystihuje originalitu Františkovy osobnosti. *Závěť* nadiktoval těsně před svou smrtí, je psána v jednoduchém stylu a obsahuje jen malé množství biblických citací. V úvodní části František rekapituluje svůj život, v další oddílu ukládá bratrům užívat kostely a jiná obydlí jen pod podmínkou, že odpovídají svaté chudobě a že si je nepřivlastní. Zakazuje bratrům požadovat výsady pro sebe, kostel a jiné místo za účelem kázání nebo ochrany před pronásledováním, což se týkalo s největší pravděpodobností misijní činnosti. V dalším ustanovení dává ostatním za příklad svou poslušnost, když se staví na roveň nejnižšímu bratrovi a nabádá ke kázni ve vztahu ke generálnímu ministrovi. Na závěr František vysvětluje, že tato jeho poslední vůle, psaná

---

⁹⁶ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 66.

⁹⁷ Tamtéž, s. 109.

⁹⁸ Tamtéž, s. 58.

⁹⁹ Tamtéž, s. 189.

jasnými a jednoduchými slovy, má tak být i chápána. Má se stát povzbuzením a motivací bratří ke správnému dodržování *Řehole*.¹⁰⁰

3.5.2 Listy

Co se týká Františkových listů, těch se zachovalo celkem deset, přestože jich pravděpodobně napsal větší množství. František psal jednak listy, které byly určeny lidem mimo řád a měly za cíl oslovit co největší počet lidí na celém světě. Nabádal adresáty, aby je přepisovali a rozšiřovali, protože si byl vědom svého apoštolského poslání a chtěl promlouvat nejen ke křesťanům, ale i k široké veřejnosti. Jednalo se zejména o *List klerikům*, *První list kustodům*, *Druhý list kustodům*, *List vládcům lidu* a *Slova života a spásy*. Do další kategorie můžeme zařadit listy určené zejména menším bratřím, a to jak současným, tak těm budoucím. Jedná o *List celému řádu* a současně sem patří i oba výše uvedené *Listy kustodům*. Do posledního oddílu můžeme zařadit Františkovy soukromé dopisy. Těmi jsou například *List ministroví*, *List bratru Lvovi* a *List sv. Antonínovi*.¹⁰¹

3.5.3 Modlitby

Do této skupiny lze zařadit všechna světcova díla, která obsahují modlitby nebo chvály Boží. Nelze je datovat podle doby jejich zrodu, protože vznikaly většinou bezprostředně, a to v reakci na situaci, kterou František momentálně prožíval. Jedná se o texty: *Modlitba pod křížem*, *Parafráze na Otčenáš*, *Pozdravení ctností*, *Pozdravení blahoslavené Panny Marie*, *Povzbuzení k chválám Božím*, *Oficium o utrpení Páně*, *Chvály ke každé hodině*, *Lístek bratru Lvovi*, *Chvály Boha Nejvyššího* a *Požehnání bratru Lvovi*.¹⁰²

Za originální část Františkova díla je nutno považovat jeho *Píseň bratra Slunce* nazývanou také *Chvalozpěv stvoření*. Ohledně původu této písně existuje několik domněnek. Podle některých badatelů je nejpravděpodobnější ta hypotéza, podle níž byla složena v zimě r. 1224-1225 u Sv. Damiána. Různí se názory na to,

¹⁰⁰ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 234-238.

¹⁰¹ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 63-65.

¹⁰² Tamtéž, s. 112-143.

zda vznikla najednou nebo po částech, přičemž část autorů se přiklání k možnosti, že poslední odstavec připojil František až v posledním roce svého života. Nedochoval se však notový zápis s obsahem melodie.¹⁰³

F. Cardini se zamýšlí nad tím, že František v tomto svém díle nalézá bratrský vztah mezi stvořenými věcmi, které označuje za bratry a sestry. Autor se na světcovo vyjádření lásky k přírodě dívá z poněkud jiného úhlu pohledu. Domnívá se, že takovýto emocionální postoj ve vztahu ke všemu živému byl v tehdejší době něčím neznámým. Poukazuje na to, že ve středověku lidé naopak žili v každodenní konfrontaci s životním prostředím a krajinou, kterou se snažili ovládnout. Připomíná odlesňovací a zúrodňovací akce, které mají počátek v 10. století a vrcholu dosáhly na přelomu 11. a 12. století. Teprve některé filosofické směry ze začátku 13. století začaly na přírodu pohlížet pozitivněji. František však vyjadřoval přirozenou lásku ve vztahu ke všemu, co souviselo s Bohem, počínaje přírodou, kterou stvořil a dal ji k dispozici lidem, až po samotného člověka, který je jeho obrazem.¹⁰⁴

V. Kybal se domnívá, že František tuto píseň složil už jako těžce nemocný, krátce před svou smrtí. Chtěl se s okolním světem podělit o svůj vztah k životu a vyjádřit svou lásku ke všem věcem a tvorům. František i chorobu nazýval svou sestrou a trpělivě ji snášel, protože ji považoval za symbol boží milosti a příslib věčného života.¹⁰⁵

V assiském rukopise je před textem písně zaznamenán tento úvod: „*Začínají slova chvály stvoření, které složil blažený František ke cti a chvále Boží, když byl nemocný u Sv. Damiána.*“¹⁰⁶ (celý text *Písně bratra Slunce* v originálním znění a v českém překladu je uveden v Příloze č. 4 a 5 této práce)

---

¹⁰³ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 144.

¹⁰⁴ Cardini, F. *František z Assisi*, s. 213-214.

¹⁰⁵ Kybal, V. *Svatý František z Assisi*, s. 209-210.

¹⁰⁶ František z Assisi, Štivar, B. J., ed. a Klára z Assisi. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, s. 144-145.

3.6 Františkův vztah ke všemu stvoření

Už Františkovi první životopisci poukazují na jeho výjimečně přátelský a blízký vztah zejména ke zvířatům, ale i k rostlinám a přírodním živlům. Toto silné pouto k přírodě se prolíná celým jeho životem.

W. J. Short se domnívá, že motivací Františkových slov a skutků, co se týká chudoby i pokud jde o stvoření, byla představa všech tvorů jako odrazu tváře Krista. Bůh je původcem všeho tvorstva, tedy i lidí, a prostředníkem je Syn. Všichni tvorové se tedy díky vtělení Syna stali bratry a sestrami. A právě v tom spočívá podstata veškeré lásky, pozornosti a respektu, který František dává najevo vůči všemu živému. Těmito postoji je inspirována jeho *Píseň bratra Slunce* nazývaná také *Chvalo zpěv stvoření*. Z tohoto díla zaznívají slova lásky k okolnímu světu, který byl předmětem Františkova zájmu po celý jeho život.¹⁰⁷

Jak uvádí F. Cardini, již k období počátku Františkova nového života se váže jeho záliba toulat se sám, daleko od lidských příbytků. Uprostřed přírody pociťoval radost, naplnění duchem svobody a potřebou chválit Boha.¹⁰⁸ František často putoval jako žebrák, někdy celé dny bez střechy nad hlavou. V těchto životních podmínkách musel nevyhnutelně sdílet život se zvířaty. V jejich instinktech, kterými je vybavila příroda, a v chování spočívajícím v nutnosti přizpůsobit se tvrdé realitě a těšit se i z mála, které musí stačit k přežití, mohl nalézat zdroj poučení.¹⁰⁹

F. Cardini poznamenává, že všechny dostupné prameny popisují množství událostí, ve kterých František vystupuje jako člověk otevřený všemu živému v přírodě. K veškerým živočichům chová bratrský vztah a staví je na stejnou úroveň s lidskými bytostmi.¹¹⁰ Typickým rysem Františkovy povahy je láska ke zvířatům a její duchovní motiv. Tento znak lze nalézt i u jiných světců, ale František jej projevoval mnohem více navenek. To je také obsahem četných legend, které jsou hojně citovány a přibližují jej jako člověka, který na zvířata

---

¹⁰⁷ Short, W. J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*, s. 123.

¹⁰⁸ Cardini, F. *Svatý František z Assisi*, s. 85.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 196-197.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 193-194.

pohlížel se zvláštními sympatiemi a ovládal komunikaci s nimi. Z mnohých vyprávění vyplývá, že u nich nacházel větší pochopení svých slov a činů, než u některých lidí. Z obsahu těchto pověstí je možno vyčíst určitou symboliku mezi chováním a vlastnostmi lidí a zvířat. Františkův vztah ke zvířatům se však neprojevoval jen v teologické a alegorické rovině, ale zejména v každodenní reálné podobě.¹¹¹

A právě Františkův rovnocenný postoj ke všem živočichům žijícím na Zemi přispěl k tomu, že je mezi světci považován za toho, jemuž je příroda nejbližší. Může tak ztělesňovat současné požadavky ekologického a etického charakteru, které dnes stojí v popředí zájmu světa. Ty se týkají zejména ochrany zvířat, která spočívá v myšlence humánního přístupu a v uvědomělém postoji proti jejich zabíjení. Dále je zde klíčová otázka ochrany přírody, za níž je ve vztahu ke zvířatům považováno zachování stávajících živočišných druhů.¹¹²

---

¹¹¹ Cardini, F. *Svatý František z Assisi*, s. 103-105.

¹¹² Tamtéž, s. 193

4 UPLATNĚNÍ MYŠLENEK SV. FRANTIŠKA Z ASSISI V SOUČASNÉM SVĚTĚ

4.1 Papež Benedikt XVI.

Je nutné zmínit, že už předchůdce současného papeže Benedikt XVI. připomínal důležitost osobnosti sv. Františka z Assisi i z pohledu současného světa.

Například v jedné ze svých pravidelných generálních audiencí 27. 1. 2010 poukázal na událost z Františkova života, kterou považuje za stále velice aktuální. Jedná se o jeho misijní cestu do Egypta, kde chtěl hlásat Ježíšovo evangelium. V té době tam probíhalo ozbrojené střetnutí křesťanstva s islámem, avšak František se vydal cestou dialogu a řídil se jen svou vírou a mírumilovným vstřícným osobním přístupem. Dle záznamů z kronik jej muslimský sultán srdečně přijal. Tento Františkův postup papež Benedikt XVI. jednoznačně oceňuje jako inspirativní a hodný následování i pro současný postoj křesťanů a muslimů.¹¹³

Uvedl: „*To je příklad, kterým by se i nyní měly inspirovat vztahy mezi křesťany a muslimy, tedy prosazovat dialog v pravdě, ve vzájemné úctě a vzájemném porozumění.*“¹¹⁴

Benedikt XVI. se při stejné příležitosti zmínil i o dalším Františkově aktuálním poselství, kterým je typický znak jeho spirituality, a to: „*smysl univerzálního bratrství a láska ke stvoření, který inspiroval slavný Chvalozpěv stvoření. I to je velmi aktuální poselství.*“¹¹⁵

Dále pokračuje: „*V encyklice Caritas in veritate jsem připomněl, že udržitelný je pouze takový rozvoj, který respektuje stvoření a neničí životní prostředí. A v poselství k letošnímu Světovému dni míru jsem zdůraznil, že také budování trvalého míru se pojí s úctou ke stvoření. František nám připomíná,*

---

¹¹³ Benedikt XVI. *Velké postavy středověké církve*, s. 241.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 241.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 244.

že ve stvoření se vyjadřuje moudrost a laskavost Stvořitele. Přírodu pojímal právě jako řeč, kterou k nám promlouvá Bůh a kterou se realita stává průhlednou a my můžeme mluvit o Bohu a s Bohem.“¹¹⁶

4.2 Papež František

4.2.1 Návaznost papeže na odkaz sv. Františka

Papež František (občanským jménem Jorge Mario Bergoglio) si po svém zvolení hlavou katolické církve 13. 3. 2013 jako první vybral jméno po svatém Františkovi z Assisi. Každé papežské jméno je vlastně programem a papež už od počátku svého působení signalizuje, že chce tuto tradici dodržet.¹¹⁷

Ve svém vstupním proslovu 16. 3. 2013 papež formuloval svoji představu následování myšlenek sv. Františka z Assisi. S. Biallowons v této souvislosti doslova cituje Bergoglia: „Mnozí netušili, proč vlastně římský biskup přijal jméno František. Někteří mysleli na Františka Xaverského, Františka Saleského a také na Františka z Assisi. Povím vám jednu příhodu. Při volbě vedle mě seděl emeritní arcibiskup ze Sao Paula a bývalý prefekt Kongregace pro klérus kardinál Claudio Humme – můj velký, veliký přítel! Když se to ke mně blížilo, posiloval mě. A když hlasy dosáhly dvou třetin, políbil mě a řekl: ‚Nezapomeň na chudé!‘ A to bylo slovo, které mě zasáhlo. Chudí, ano, chudí. Hned jsem si vzpomněl na chudého Františka z Assisi. Pak jsem pomyslel na boje, které se odehrávaly při počítání hlasů. A František je mužem pokoje. To jméno mi proniklo do srdce – František z Assisi. On je pro mě mužem chudoby a pokoje, mužem, který miloval a chránil stvoření. Copak máme dnes dobrý vztah ke stvoření? On je mužem, který nám daruje ducha pokoje, mužem chudoby ... Ach, jak bych si přál, abychom byli církví pro chudé!“¹¹⁸

---

¹¹⁶ Benedikt XVI. *Velké postavy středověké církve*, s. 244.

¹¹⁷ Biallowons, S. *František: papež z druhého konce světa*, s. 99.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 104-105.

4.2.2 Myšlenky sv. Františka v postojích současného papeže Františka

Zde jsou předloženy některé názory a myšlenky papeže Františka tak, jak je prezentuje svým osobním postojem, vystoupeními na veřejnosti, prohlášeními v médiích a jinými aktivitami. Je poukazováno zejména na to, jak uskutečňuje program, který během svého pontifikátu hodlá naplňovat, tedy pokračovat v tradici a idejích sv. Františka z Assisi.

Krátce po svém zvolení dne 19. 3. 2013 předsedal papež mši svaté, která se konala před bazilikou sv. Petra u příležitosti oficiálního zahájení jeho pontifikátu. V pronesené homilii promluvil mimo jiné i o ochraně stvoření a životního prostředí.¹¹⁹

Řekl: „Rád bych nyní poprosil vás všechny, kdo máte odpovědnost za sféru hospodářskou, politickou či společenskou, i vás všechny lidi dobré vůle: budme společně „ochránci“ stvoření, ochránci Božího plánu vepsaného do přírody, ochránci druhých lidí i životního prostředí. Nedovolme, aby pokrok tohoto světa doprovázela znamení zkázy a smrti!“¹²⁰

Při své návštěvě Rio de Janeira 24. 7. 2013 navštívil papež nemocnici sv. Františka z Assisi, jejíž činnost je zaměřena na pomoc lidem, kteří se potýkají s různými závislostmi. Při této příležitosti připomněl životní poslání sv. Františka a upozornil na strádající, kteří jsou zpodobněním trpícího Krista. Nabádal k tomu, aby se lidé naučili chápat význam oběti a byli nesobečtí a citliví.¹²¹

Dne 10. 9. 2013 navštívil papež římské centrum pro imigranty, kteří žádají o azyl. Setkal se nejen s klienty, ale i s dobrovolníky a zaměstnanci střediska, které vedou jezuité. Svůj projev zaměřil zejména na službu chudým a na způsob, jakým fungují dobročinné služby a jak se farnosti zapojují do péče o potřebné.

---

¹¹⁹ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/homilie-svateho-otce-frantiska-pri-inaguraci/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹²⁰ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹²¹ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papez-navstivil-nemocnici-sv-frantiska/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

Svoje úvahy rozdělil do tří témat: sloužit, doprovodit a bránit.¹²² Velice zajímavá je třetí část, v níž papež zdůraznil, že poskytnutí útočiště chudým nemají zajišťovat jen odborníci, ale mělo by se stát všední součástí existence farností. Současně vyzval řeholní instituty, aby se zapojily do přijímání potřebných do prázdných klášterů, domů a komunit.¹²³

Řekl: „*Milí řeholníci a řeholnice, prázdné kláštery neslouží církvi, abychom je přeměnili na hotely a vydělávali peníze. Prázdné kláštery nejsou naše, jsou určené tělu Kristovu, kterými jsou uprchlíci. Pán volá k štědrému a odvážnému přijímání lidí v prázdných kláštorech. Není to jistě nic jednoduchého, je třeba mít zdravý úsudek, odpovědnost; je ale třeba mít i odvahu. Děláme toho mnoho, ale možná jsme povoláni, abychom toho dělali víc tím, že budeme přijímat lidi a sdílet to, co nám Prozřetelnost darovala ke službě.*“¹²⁴

Dne 4. 10. 2013 vykonal papež důležitou cestu, když v Assisi navštívil místa spojená s životem sv. Františka. V místnosti, ve které před téměř osmi sty lety tento světec navždy odložil svůj civilní oděv a tímto krokem naznačil, že se vzdává všeho pozemského majetku, uskutečnil papež setkání s chudými lidmi.¹²⁵

Při této příležitosti mimo jiné řekl: „*V těchto dnech se ve sdělovacích prostředcích spekulovalo: Čeho papež zbaví církev na tomto místě. Je to vhodná chvíle vyzvat církev, aby se něčeho zbavila, avšak církev jsme my všichni! Všichni! Od prvního pokřtěného, všichni jsme církev a všichni musíme jít po Ježíšově cestě, která je cestou zřeknutí se, svlečení se.*“¹²⁶ Podle názoru papeže toto svlečení se představuje zejména odklon od svěskosti ve smyslu odmítnutí všeho, co představuje její nežádoucí stránku, jako je touha po majetku, peníze nebo vlivné postavení.¹²⁷

---

¹²² <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papez-frantisek-prijimejme-chude-a-potrebne/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹²³ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹²⁴ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹²⁵ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/ceho-by-se-mela-cirkev-zbavit-pta-se-papez-frantisek/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹²⁶ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹²⁷ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

Prvním poselstvím současného papeže ke Světovému dni míru, který si církev každý rok připomíná 1. ledna, byla témata, kvůli nimž si zvolil jméno František, tedy chudoba, ochrana stvoření a mír. Dalšími tématy byly ekonomie a korupce.¹²⁸

Papež zde nastínil ideu, která je zjevnou reprodukcí myšlenky sv. Františka z Assisi ohledně střídání způsobu života a vzdání se vlastnictví i majetku ve prospěch potřebných, když uvedl: *„A konečně je zde poslední způsob, jak prosazovat bratrství – a tak vítězit nad chudobou – který musí být v základě všech ostatních. Je to odpoutanost člověka, jenž se rozhodl pro střídání životního stylu jen s tím, co potřebuje, styl toho, kdo sdílí své vlastní bohatství, a tak dokáže zakoušet bratrské společenství s druhými. To je podstatné, chceme-li následovat Ježíše Krista a být skutečně křesťany. Je to případ nejen zasvěcených lidí, kteří skládají slib chudoby, ale i mnoha rodin a mnoha zodpovědných občanů, kteří pevně věří, že bratrský vztah s bližním představuje ten nejcennější majetek.“*¹²⁹

Papež ve svém poselství současně poukázal na nutnost zachovávat, ochraňovat a kultivovat přírodu:¹³⁰

*„Lidská rodina dostala od Stvořitele společný dar: přírodu. Ke křesťanskému pohledu na stvoření patří pozitivní úsudek o přípustnosti zásahů do přírody, aby se z ní získával prospěch. Předpokladem pro to je zodpovědné jednání, to znamená uznání oné ‚gramatiky‘, která je do ní vepsána, a moudré používání zdrojů ve prospěch všech. Patří k tomu i respekt ke kráse, účelnosti a užitečnosti jednotlivých živých tvorů a k jejich funkci v ekosystému. Příroda je nám k dispozici a my jsme povoláni k tomu, abychom se o ni starali zodpovědně.“*¹³¹

V poselství z 6. 2. 2014 k XXIX. světovému dni mládeže papež přemýšlí nad prvním blahoslavenstvím a připomíná Ježíše, který žil jako chudý v duchu. Poukazuje i na sv. Františka z Assisi, jehož spiritualita se právě na chudého Krista

¹²⁸ <http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/frantiskovo-novorocni-poselstvi-zakladem-pro-mir-je-bratrstvi/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹²⁹ <http://tisk.cirkev.cz/res/data/169/019165.pdf?seek=1>. (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹³⁰ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹³¹ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

zaměřila. Následně předkládá mládeži tři možné způsoby, díky nimž jim chudoba může být ukazatelem nového způsobu života. Jedním z nich je osvobození se od věcí, které jsou nepotřebné. Dále doporučuje přehodnotit dosavadní chování a přestat s plýtváním, což může mít vliv i na vývoj ekonomické krize. Poukazuje na nutnost najít si vlastní cestu ve vztahu k chudým. Mladí by měli být tvůrci kultury lidské solidarity a překonat lhostejnost vůči nejrůznějším podobám chudoby.¹³²

Papež nabádá: *„Musíme se naučit být s chudými. Nemějme ústa plná krásných slov o chudých! Setkávejme se s nimi, dívejme se jim do očí, naslouchejme jim. Chudí jsou pro nás konkrétní příležitost setkání se samotným Kristem, kontaktu s jeho trpícím tělem.“*¹³³

Současně klade důraz na to, že chudí lidé společnost obohacují, když ztělesňují takové hodnoty jako je pokora a skromnost.¹³⁴

„Učí nás, že hodnota člověka nestojí na tom, kolik má věcí nebo kolik peněz má na kontě v bance... Chudí nás mohou mnoho učit také o pokoře a důvěře v Boha,“ píše papež.¹³⁵

V rozhovoru pro Rádio Vatikán ze dne 19. 6. 2014 se papež František zamýšlí nad otázkou, proč je důležité, aby byla církev chudá a pokorná a domnívá se, že tyto dva aspekty jsou v teologické rovině podstatou evangelia.¹³⁶

*“Chudoba a pokora jsou jádrem evangelia, což míním v teologickém, nikoli sociologickém smyslu. Bez chudoby nelze evangelium rozumět, avšak je nutné ji odlišovat od pauperismu. Myslím si, že Ježíš chce, aby biskupové nebyli knížaty, nýbrž služebníky.“*¹³⁷

Papež 15. 10. 2014 v poselství ke Světovému dni misí vyzývá všechny křesťany k *„neustálému vycházení na periferie vlastního území, kde čeká*

---

¹³² <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/radost-prameni-z-chudeho-srdce-pise-papez-mladym/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹³³ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹³⁴ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹³⁵ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹³⁶ <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=20391> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹³⁷ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

především mnoho chudých lidí".¹³⁸ Radost z evangelia totiž „*tryská ze setkání s Kristem a ze sdílení s chudými*".¹³⁹

Papež František v průběhu mezinárodní konference o potravinách, která byla v Římě pořádána Organizací OSN pro výživu a zemědělství 20. 11. 2014, vyzval ke vzájemné solidaritě mezi lidmi, která pomáhá přiblížit se k chudým. Zabýval se otázkou práva člověka, který trpí hladu, na přístup k základním potravinám. Současně upozornil i na nutnost respektování důstojnosti každého jedince při poskytování humanitární pomoci. Promluvil o lásce k bližním.¹⁴⁰

Řekl: „*Tento zákon mluví jazykem, jemuž všichni rozumí: láska, spravedlnosti, mír - neoddělitelné prvky. Lidé i státy jsou povolány, aby přijali a kultivovali tyto hodnoty... Každá žena, každý muž, dítě či starý člověk musí mít možnost spolehnout se na tyto záruky.*“¹⁴¹

Ve svém vystoupení v Evropském parlamentu ve Štrasburku 25. 11. 2014 papež připomněl, že v centru pozornosti vždy musí stát člověk, a to „*nikoliv jako předmět ekonomického zájmu, nýbrž jako osoba, jíž je darována důstojnost, která ji samotnou přesahuje.*“¹⁴² Zamýšlel se také nad problematikou stárnutí evropské populace. Upozornil na nezbytnost nalezení cesty k starým, osamělým a nevléčitelně nemocným lidem. Samotu, kterou můžeme pozorovat ve vztahu ke starým lidem, označil za současnou nejčastější nemoc.¹⁴³

V dalším příspěvku, který se týkal ekologie, zdůraznil aspekt, že „*člověk je správcem, nikoliv vlastníkem světa. Úcta ke stvoření pak znamená také jeho využívání pro dobro. Není možné tolerovat to, že miliony lidí ve světě umírají hladu, zatímco tuny potravinového zboží jsou z našich stolů vyhazovány.*“¹⁴⁴

---

¹³⁸ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/radost-tryska-ze-setkani-s-kristem-a-chudymi-pise-papez/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹³⁹ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹⁴⁰ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papez-frantisek-hladovy-clovek-prosi-o-dustojnost/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹⁴¹ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹⁴² <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papez-v-europarlamentu-evropa-potrebuje-nalezti-svou-tvar/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹⁴³ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹⁴⁴ Tamtéž (Poslední přístup 25. 3. 2015).

Papež František se ve svém dokumentu *Evangelii gaudium*, který lze označit jako programový text, jehož cílem je určit směřování církve v následujících letech, zabývá některými výzvami současného světa. Kromě jiného varuje před globální lhostejností, která chce dosáhnout udržení současného životního stylu, jenž některé lidi vylučuje a člověk tak ztrácí schopnost soucitu s druhými. Upozorňuje na sociální nerovnosti, rostoucí kult peněz a nelítostný diktát ekonomie, na strmý růst zisku malého počtu jednotlivců, který se vzdaluje výši výdělků většiny. Další nerovnováha ve finanční oblasti plyne z autonomie trhů, peněžních spekulací a k tomu se přidružují daňové úniky a všudypřítomná korupce.¹⁴⁵ Papež se domnívá, že: „*Touha po moci a majetku nezná mezí. V tomto systému, který má sklon pohlcovat všechno za účelem navýšení zisků, je cokoli křehkého – jako například životní prostředí – bezbranné vůči zájmům zbožštěného trhu, které se staly absolutním zákonem.*“¹⁴⁶

Papež uvažuje o vztahu člověka a prostředí: „*Existují další křehké a bezbranné bytosti, které se častokrát stávají zbožím ekonomických zájmů nebo bezohledného využívání. Mám na mysli celek stvoření. Jako lidské bytosti nejsme pouze uživateli, ale také opatrovníky ostatních tvorů. Skrze naši tělesnou skutečnost nás Bůh propojil s okolním světem tak těsně, že pustošení půdy představuje jistý druh onemocnění týkající se každého a vyhubení nějakého živočišného druhu můžeme chápat jako zmrzačení. Nedovolme, aby náš pobyt na zemi zanechával stopy zmaru a smrti postihující život náš i budoucích generací.*“¹⁴⁷

Papež v této souvislosti připomíná lásku sv. Františka ke všemu stvoření: „*Malí, ale silní v lásce Boží jako svatý František z Assisi, všichni jsme povoláni postarat se o křehkost lidu a světa, ve kterém žijeme.*“¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ Katolická církev. Papež. *Evangelii gaudium = Radost evangelia: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě*, s. 41-42.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 42.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 134-135.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 135.

To, že papež chce pomoci chudým a podporovat je nejen slovy, ale i faktickými činy, lze nejlépe dokumentovat na následujícím konkrétním příkladu:

Papežský almužník Mons. Konrad Krajewski uvedl na svém webu, že má od papeže osobní pokyn, aby neustále navštěvoval chudé, potřebné a jiné společensky odmítnuté jedince. Po své poslední aktivitě, kdy nechal vybudovat ve Vatikánu pod Berniniho kolonádou sprchy pro lidi bez domova, přichází s další službou pro chudé, a to holičstvím na Svatopetrském náměstí. Do projektu, jehož spuštění bylo naplánováno na 16. 2. 2015, se zapojili jak profesionální holiči, tak i studenti nejvyšších ročníků holičských škol v Římě. S vybavením provozovny pomohli dobrovolníci. Hlavní myšlenkou této akce je vrátit člověku jeho důstojnost. Lidé žijící na ulici si za normálních okolností takovouto službu nemohou dovolit, v důsledku čehož pak mají zhoršený přístup k návštěvě různých akcí na veřejných místech. Tento počín by měl pomoci vyloučeným jedincům k jejich lepšímu začlenění do každodenního života společnosti. V této souvislosti je nutno zmínit, že už Jan Pavel II. nechal pro chudé přebudovat některé vatikánské budovy, když v blízkosti Kongregace pro nauku víry otevřel dům sester Matky Terezy. Toto místo pak následně navštívili i oba pozdější papežové.¹⁴⁹

4.3 Řeholní řády

4.3.1 Řeholní řád založený sv. Františkem z Assisi – současný stav

Současná podoba františkánského hnutí, které bylo založeno sv. Františkem z Assisi, je dnes již tak členitá a různorodá, že z ní nelze uspořádat jakýkoliv systém. Pro potřeby této práce je nadbytečné sledovat podrobné dějiny původního řeholního řádu a postačí pouze stručné shrnutí dnešního stavu.

Františkáni jsou členové katolického řádu, který byl v r. 1209 založen sv. Františkem z Assisi. V průběhu historie došlo v řádu k různým změnám.

---

¹⁴⁹ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/ve-vatikanu-vznikaji-sprchy-i-holicstvi-pro-lidi-bez-domova/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

V r. 1517 papež Lev X. provedl rozdělení Prvního řádu na františkány (observanty), minority (konventuály) a kapucíny.¹⁵⁰

Jako Druhý řád bývají označovány Klarisky (Chudé sestry svaté Kláry), které byly založeny Klárou. Třetí řád zahrnuje Kající bratry a sestry, tedy členy sekulárního františkánského řádu. Františkánské komunity lze nalézt i v anglikánské církvi.¹⁵¹

4.3.2 Postoj současných řeholních řádů k myšlenkám sv. Františka

V působení tří výše uvedených řádů lze shledat určité odlišnosti v tom, jakým způsobem a v jakém rozsahu jsou zachovány myšlenky původní řehole sv. Františka, ale zároveň i jisté společné znaky, které zůstaly nezměněny.

Spiritualita františkánů stejně jako minoritů je založena na společném životě jejich členů, když je dbáno o zachování snahy žít důsledně podle evangelia. Je dodržována myšlenka skutečné chudoby a poslušnosti. Františkáni se řídí slovy původní řehole sv. Františka bez dodatků a jakýchkoliv výkladů. To znamená, že odmítají veškeré vlastnictví majetku, protože zastávají názor, že cestu ke spojení s Kristem lze nalézt jen prostřednictvím evangelijní chudoby. Prostředky k obživě získávají vlastní prací a z almužen. Řád se nezaměřuje na žádnou specifickou oblast činnosti. Bratři poskytují svoji pomoc podle konkrétní situace všude tam, kde je to zapotřebí. Navštěvují nemocné upoutané na lůžko a docházejí za odsouzenými do vězení.¹⁵²

Minorité zaměřují svoji pozornost na nejchudší vrstvy obyvatel, věnují se mládeži a poskytují pomoc osobám, u kterých došlo k vytržení z každodenního života z důvodu hospitalizace v nemocnici nebo pobytu ve vězení. Organizují lidové misie, provádí kazatelskou činnost a vyučují ve školách.¹⁵³

---

¹⁵⁰ Buben, M. M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, s. 233.

¹⁵¹ Short, W. J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*, s. 13.

¹⁵² Buben, M. M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, s. 227-228.

¹⁵³ Tamtéž, s. 132.

U bratrů kapucínů, kteří se považují za společenství připravené ke službě nejen ve prospěch církve, ale v rámci celého světa, můžeme pozorovat zejména jejich snahu o bratrský postoj ve vztahu ke všem lidem. Mezi členy, ať jsou to kněží nebo laici, panuje naprostá rovnost, neboť je spojuje identické poslání. Významnou součástí jejich spirituality je modlitba a rozjímání. Jedná se o řád, který není zaměřen na žádnou konkrétní aktivitu. Své služby a pomoc poskytují zejména chudým, jimž se chtějí přiblížit individuálním přístupem, asketickým způsobem života, absolutní chudobou i tvrdou kázní, kterou zachovávají. Působí jako misionáři v různých částech světa. Snaží se poskytovat duchovní podporu lidem, kteří jsou po určitou dobu vyloučeni z běžného způsobu života ve společnosti, a to z důvodu jejich léčby ve zdravotnickém zařízení nebo absolvování výkonu trestu ve věznici. Nabízí pomoc lidem bez domova, věnují se rodinám v tíživé situaci a osamělým matkám s dětmi.¹⁵⁴

---

¹⁵⁴ Buben, M. M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, s. 359.

5 ZÁVĚR

V práci jsou představeny myšlenky sv. Františka z Assisi, které po sobě zanechal v různých písemných památkách, v nichž lze nalézt informace o jeho postojích a názorech. O sobě a o svém životě se František ve svých dílech takřka vůbec nezmiňoval, proto v jeho spisech nelze nalézt skoro žádné autobiografické údaje. Bylo čerpáno z děl autorů, kteří se zaměřili na osobnost a životní osudy tohoto světce a při svém studiu vycházeli z obsahu jeho spisů, z životopisů sepsaných jeho současníky a z písemných textů, které o něm zaznamenali jeho následovníci.

Při zkoumání idejí sv. Františka a důvodů, pro které je prosazoval, bylo rešerší prací různých autorů zjištěno, že v určitém životním období u něj dochází ke konverzi, která významně ovlivnila jeho další uvažování a styl života. Názory na to, zda příčinou této konverze byla určitá konkrétní událost, nebo zda se jednalo o dlouhodobý proces, nejsou jednotné. V publikovaných odborných textech se však autoři shodují na tom, že v protikladu s předchozím žitím v blahobytu a dostatku se po tomto obratu radikálně mění způsob Františkova života. Zbavuje se veškerého majetku, peníze rozdává chudým a opustí svoje dosavadní postavení ve společnosti. Právě myšlenka absolutní chudoby a pomoc chudým a nemocným jsou těmi, které se rozhodne celoživotně naplňovat a zahrne je do regulí řádu, jehož je zakladatelem. Vzorem pro naplňování myšlenky chudoby a pokory je Boží příklad, který spatřuje v Ježíšovi. Podle světceva názoru se má s naprostou chudobou pojít i poslušnost a pokora. Dosažení těchto vlastností se má podle Františka stát prostředkem k pochopení chudých a vyloučených ze společnosti a napomoci k soucítění s nimi. Zastával názor, že životní uspokojení lze nalézt ve skromnosti a sebeobětování, strádání a bolest mají být snášeny s radostí. František je všemi autory popisován jako člověk, který má výjimečně kladný poměr k přírodě a ke všemu, co je její součástí, bez rozdílu zachovává identický postoj. František zastával bratrský vztah ke všemu stvoření a usiloval o smíření mezi lidmi. Jeho životní postoje a myšlenky jsou v ucelené podobě shrnuty v Řeholi z r. 1221.

Cílem práce bylo zjistit, které z Františkových idejí se dnes uplatňují prakticky a jaké zastávají místo v současném světě. Ačkoliv je možné k této problematice přistupovat různými způsoby, byla zvolena analýza jednání současného papeže, jakožto hlavy katolické církve, v souladu s principy Františkova učení. Bylo zkoumáno, jak papež František během svého úřadu uskutečňuje program, který si vytýčil přijetím papežského jména po sv. Františkovi z Assisi, tedy jak pokračuje v jeho smýšlení a tradici.

Z podrobné analýzy dostupných historických a současných zdrojů vyplývá, že ideje, které se nejčastěji objevují ve světcových názorech a postojích, tedy myšlenka chudoby, pokory, míru a lásky ke všem stvořením, jsou také jedny z nejméně zmiňovaných papežem Františkem. Z obsahu papežových projevů lze vyzorovat, že při každé vhodné příležitosti je světec z Assisi připomínán. Papež odkazuje na jeho stanoviska, poukazuje na jeho skutky a chování v různých situacích, představuje ho jako radostného člověka, přítele a bratra všech tvorů a všeho stvořeného, dává ho za příklad pro jeho skromnost, starostlivost, bratrské pochopení a milosrdenství. Ve svých promluvách se papež snaží sv. Františka připomínat a v praktickém životě i některými činy jeho myšlenky konkrétně naplňovat.

Dále bylo zjištěno, že vyjádření a myšlenky papeže zajímají ve světě enormní počet lidí, a to nejen stoupců katolické církve, jejichž počet podle Statistické církevní ročenky z r. 2013 činí ke dni 31. 12. 2011 více než 1,2 miliardy.¹⁵⁵ Papežovy osobní návštěvy a promluvy v různých státech světa se vždy těší velkému zájmu veřejnosti. Hlava katolické církve je jednou z nejsledovanějších osob ve všech médiích, včetně těch nejmodernějších.

Například sociální internetová síť *Twitter* zveřejnila v srpnu 2013 statistiku, podle níž je papež František na tomto počítačovém systému vůbec nejsdílenější veřejnou osobou. Papežský účet *@pontifex* založil 12. 12. 2012 jeho předchůdce Benedikt XVI. a již během několika týdnů ho navštívily miliony lidí. Existuje v devíti

---

¹⁵⁵ <http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/pocet-katoliku-presahl-1-2-miliardy/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

jazykových verzích včetně latiny.¹⁵⁶ Počet uživatelů této sítě se po zvolení nového papeže v březnu 2013 zvýšil o 14 milionů, takže po více než dvou letech existence jej dnes sleduje téměř 17 milionů uživatelů. A nejen to, slovům papeže přiřkládají takovou důležitost, že je sdílí i s ostatními účastníky. V červnu 2014 byl papež František serverem *twiplomacy.com* označen za nejvlivnější světovou osobnost co se týká počtu přeposlaných zpráv.¹⁵⁷

Na základě sebraných dat lze pokládat za vysoce pravděpodobné, že ideje a odkazy sv. Františka, kterých je papež pokračovatelem a které často prezentuje, se dostávají do povědomí širokého okruhu lidí. V problémech současného světa, kterými jsou chudoba, lokální ozbrojené konflikty, globalizace, znečištění životního prostředí a vymírání živočišných druhů, jsou tak světcovy myšlenky stále aktuální a připomínané jednou z nejvlivnějších osobností. V současnosti se vědci snaží najít řešení ekologické situace a v souladu s postoji sv. Františka k této otázce přispívá i papež svou publikační činností.

Byly tak naplněny cíle práce, neboť byly představeny důkazy toho, že papež František jedná v souladu s učením sv. Františka z Assisi.

Práce postihuje téma v širokém kontextu, je tedy otevřena možnost pro další šetření. Vhodnými oblastmi dalšího výzkumu se jeví eventualita zjištění, jak jsou myšlenky sv. Františka uplatňovány v jednotlivých řeholních řádech, kterým je v této práci, vzhledem k obsáhlosti tohoto tématu, věnována jen stručná kapitola.

---

¹⁵⁶ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papeze-frantiska-na-twitteru-sleduje-pres-devet-milionu-lidi/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

¹⁵⁷ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/dva-roky-papeze-na-twitteru/> (Poslední přístup 25. 3. 2015).

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BENEDIKT XVI. *Velké postavy středověké církve*. B. p. v. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2011. 414 s. ISBN 978-80-7195-527-6.

BIALLOWONS, Simon. *František: papež z druhého konce světa*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2013. 163 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-262-0461-9.

BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek: Žebravé řády*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8.

CARDINI, Franco. *František z Assisi*. Vyd. 1. Praha : Vyšehrad, 1998. 231 s. ISBN 80-7021-290-X.

DILONG, Rudolf. *Světec z Assisi: nový pohled na život svatého Františka z Assisi*. B. p. v. Praha : Řád, 2011. 125 s. ISBN 978-80-86673-05-9.

FRANTIŠEK Z ASSISI, ŠTIVAR, Bonaventura J., ed. a KLÁRA Z ASSISI. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Vyd. 1. Velehrad : Ottobre 12, 2001. 214 s. ISBN 80-86528-02-2.

GREEN, Julien. *Bratr František*. Vyd. 2. Brno : Cesta, 2001. 376 s. ISBN 80-7295-015-0.

HESSE, Hermann. *František z Assisi*. Vyd. 1. Praha : Volvox Globator, 1998. 71 s. ISBN 80-7207-189-0.

KATOLICKÁ CÍRKEV. Papež. *Evangelii gaudium = Radost evangelia: apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě*. Vyd. 1. Praha : Paulínky, 2014. 183 s. ISBN 978-80-7450-118-0.

KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno : L. Marek, 2006. 272 s. Pontes pragenses; sv. 42. ISBN 80-86263-84-3.

LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. Vyd. 1. Praha : Vyšehrad, 2004. 187 s., [8] s. barev. obr. příl. Kulturní historie. ISBN 80-7021-651-4.

SHORT, William J. *Chudoba a radost: františkánská tradice*. B. p. v. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2003. 152 s. Dějiny křesťanských spiritualit. ISBN 80-7192-779-1.

SCHAUBER, Vera, SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Vyd. v KN 1. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1994. 702 s. ISBN 80-85527-75-8.

INTERNETOVÉ ZDROJE

ALTERVISTA. *Io e Dio gallery. San Francesco D'Assisi. Regola bollata.* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: http://ioediogallery.altervista.org/albums/-san-francesco-d-assisi/regra_bulada.jpg.

PAPEŽ FRANTIŠEK. Bratrství jako základ míru a cesta k němu. In *Poselství Svatého otce Františka ke Světovému dni míru 1. ledna 2014.* [online]. Vatikán, 8. 12. 2013 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/res/data/169/019165.pdf?seek=1>.

Provincie kapucínů v České republice. *Řehole.* [online]. 2014. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.kapucini.cz/domains/kapucini.cz/index.php/provincie/46-info/27-rehole>.

RadioVaticana.cz. Česká sekce vatikánského rozhlasu. *Revoluce znamená jít ke kořenům* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=20391>.

THE LATIN LIBRARY. SOLET ANNUERE. [online]. thelatinlibrary.com [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.thelatinlibrary.com/solet.html>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Čeho by se měla církev zbavit? ptá se papež František* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/ceho-by-se-mela-cirkev-zbavit-pta-se-papez-frantisek/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Dva roky papeže na Twitteru* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/dva-roky-papeze-na-twitteru/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Františkovo novoroční poselství: Základem míru je bratrství* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/frantiskovo-novorocni-poselstvi-zakladem-pro-mir-je-bratrstvi/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Homilie Svatého otce Františka při inauguraci* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/homilie-svateho-otce-frantiska-pri-inaguraci/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Papeže Františka na Twitteru sleduje přes 9 milionů lidí* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papeze-frantiska-na-twitteru-sleduje-pres-devet-milionu-lidi/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Papež František: Hladový člověk prosí o důstojnost* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papez-frantisek-hladovy-clovek-prosi-o-dustojnost/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Papež navštívil nemocnici sv. Františka* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papez-navstivil-nemocnici-sv-frantiska/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Papež František: Přijíme chudé a potřebné* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papez-frantisek-prijimejme-chude-a-potrebne/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Papež v Europarlamentu: Evropa potřebuje nalézt svou tvář* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papez-v-europarlamentu-evropa-potrebuje-nalez-t-svou-tvar/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Počet katolíků přesáhl 1,2 miliardy* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/pocet-katoliku-presahl-1-2-miliardy/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Radost pramení z chudého srdce, píše papež mladým* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/radost-prameni-z-chudeho-srdce-pise-papez-mladym/>.

Tiskové středisko České biskupské konference. *Radost tryská ze setkání s Kristem a chudými, píše papež* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/radost-tryska-ze-setkani-s-kristem-a-chudymi-pise-papez/>.

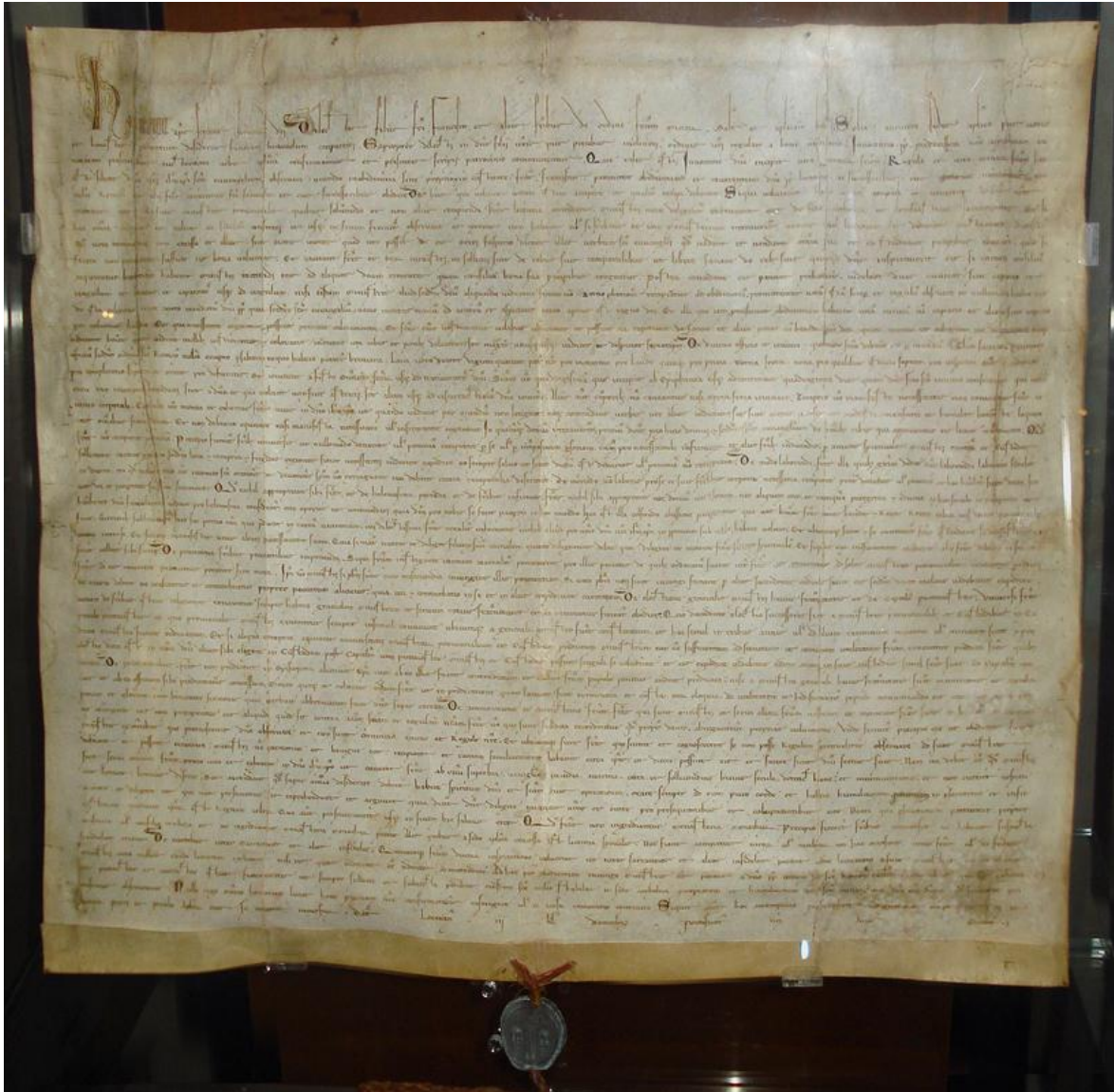
Tiskové středisko České biskupské konference. *Ve Vatikánu vznikají sprchy i holičství pro lidi bez domova* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/ve-vatikanu-vznikaji-sprchy-i-holicstvi-pro-lidi-bez-domova/>.

7 RESUMÉ

This thesis focuses on the application of the ideas of St Francis of Assisi in the contemporary world. It analyses the approach of the current head of the Catholic Church to the practical application of the principals of destitution and humility. It also focuses on the Pope's ecological viewpoints. The aim of this research is to demonstrate how Pope Francis continues in promoting of the traditional ideas of St Francis of Assisi in other words how the pope implements the programme he began by accepting his papal name after the saint. The theoretical part of the thesis explains why St Francis of Assisi decided to dedicate his life to obedience, living in destitution and promoting peace and love of all beings. Moreover, the research summarises St Francis' ideas and the ways in which he presented them to the members of his order as well as to the world. The practical part of the thesis focuses on the ways Pope Francis refers to the ideas of St Francis and how he uses them in his public appearances and official statements and how they influence his own attitudes. The current pope often refers to these ideas and points out their topicality when addressing various audiences across the world including diverse range of politicians at crucial summits. Through all these actions the pope raises awareness of these thoughts amongst general public which contributes to their topicality. The pope also publishes various documents focused on the current ecological issues and the ways these should be dealt with in line with the teaching of St Francis. These publications support the current scientific efforts to solve the problems.

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Bula SOLET ANNUERE

Zdroj: ALTERVISTA. *Io e Dio gallery. San Francesco D'Assisi. Regola bollata.* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: http://ioediogallery.altervista.org/albums/-san-francesco-d-assisi/regra_bulada.jpg.

SOLET ANNUERE

[Bulla Domini Papae Honorii III super regulam fratrum minorum:
Nov. 29, 1223 A.D.]

Honorius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis, fratri Francisco et aliis
fratribus de Ordine Fratrum Minorum, salutem et apostolicam Benedictionem:

Solet annuere Sedes Apostolica piis votis et honestis petentium desideriis favorem
benivolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris piis precibus inclinati,
ordinis vestri regulam, a bonae memoriae Innocentio papa, praedecessore nostro,
approbatam, annotatam praesentibus, auctoritate vobis apostolica confirmamus
et praesentis scripti patrocinio communimus: Quae talis est,

Caput I: In nomine Domini! incipit vita minorum fratrum:

Regula et vita Minorum Fratrum haec est, scilicet Domini Nostri Jesu Christi
sanctum Evangelium observare vivendo in obedientia, sine proprio et in castitate.

Frater Franciscus promittit obedientiam et reverentiam domino papae Honorio
ac successoribus eius canonice intrantibus et Ecclesiae Romanae. Et alii fratres
teneantur fratri Francisco et eius successoribus obedire.

Caput II: De his qui volunt vitam istam accipere, et qualiter recipi debeant.

Si qui voluerint hanc vitam accipere et venerint ad fratres nostros, mittant eos
ad suos ministros provinciales, quibus solummodo et non aliis recipiendi fratres
licentia concedatur. Ministri vero diligenter examinent eos de fide catholica
et ecclesiasticis sacramentis.

Et si haec omnia credant et velint ea fideliter et usque in finem firmiter obervare,
et uxores non habent vel, si habent, et iam monasterium intraverint uxores vel,
licentiam eis dederint auctoritate dioecesani episcopi, voto continentiae iam
emisso, et illius sint aetatis exores, quod non possit de eis oriri suspicio, dicant illis
verbum sancti Evangelii (cf. Mt 19,21), quod vadant et vendant omnia sua et ea
studeant pauperibus erogare. Quod si facere non potuerint, sufficit eis bona
voluntas.

Et caveant fratres et eorum ministri, ne solliciti sint de rebus suis temporalibus,
ut libere faciant de rebus suis, quidquid Dominus inspiraverit eis. Si tamen
consilium requiratur, licentiam habeant ministri mittendi eos ad aliquos Deum
timentes, quorum consilio bona sua pauperibus erogentur. Postea concedant eis
pannos probationis, videlicet duas tunicas sine caputio et cingulum et braccas
et caparonem usque ad cingulum, nisi eisdem ministris aliud secundum Deum

aliquando videatur. Finito vero anno probationis, recipiantur ad oboedientiam promittentes vitam istam semper et regulam observare.

Et nullo modo licebit eis de ista religione exire iuxta mandatum domini papae, quia secundum sanctum Evangelium nemo mittens manum ad aratrum et aspiciens retro aptus est regno Dei. (Lc 9,62)

Et illi qui iam promiserunt oboedientiam habeant tunicam cum caputio et aliam sine caputione qui voluerint habere. Et qui necessitate coguntur possint portare calceamenta. Et fratres omnes vestimentis vilibus induantur et possint ea repetiari de saccis et aliis petiis cum benedictione Dei. Quos moneo et exhortor, ne despiciant neque iudicent homines, quos vident mollibus vestimentis et coloratis indutus, uti cibus et potibus delicatis, sed magis unusquisque iudicet et despiciat semetipsum.

Caput III: De divino officio et iuiunio et quomodo fratres debeant ire per mundum.

Clerici faciant divinum officium secundum ordinem sanctae Romanae Ecclesiae excepto psalterio, ex quo habere poterunt breviaria.

Laici vero dicant viginti quator Pater Noster pro matutino, pro laude quinque, pro prima, tertia, sexta, nona, pro qualibet istarum septem, pro vesperis autem duodecim, pro completorio septem et orent pro defunctis.

Et ieiunent a festo Omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini. Sanctam vero quadragesimam, quae incipit ab Epiphania usque ad continuo quadraginta dies, quam Dominus suo sancto ieiunio consecravit (cf Mt 4,2), qui voluntarie eam ieiunant benedicti sint a Domino, et qui nolunt non sint astriciti. Sed aliam usque ad Resurrectionem Domini ieiunent..

Aliis autem temporibus non teneantur nisi sexta feria ieiunare. Tempore vero manifestae necessitatis non teneantur fratres ieiunio corporali.

Consulo vero, moneo et exhortor fratres meos in Domino Jesu Christo, ut quando vadunt per mundum, non litigent neque contendant verbis (cf 2 Tim 2,14), nec alio iudicent; sed sint mites, pacifici et modesti, mansueti et humiles, honeste loquentes omnibus, sicut decet. Et non debeant equitare, nisi manifesta necessitate vel infirmitate cogantur.

In quamcumque domum intraverint, primum dicant: Pax huic domui (cf Lc 10,5). Et secundum sanctum Evangelium de omnibus cibus, qui apponuntur eis, liceat manducare (cf Lc 10,8).

Caput IV: Quod fratres non recipiant pecuniam.

Praecipio firmiter fratribus universis, ut nullo modo denarios vel pecuniam recipiant per se vel per interpositam personam. Tamen pro necessitatibus infirmorum

et aliis fratribus induendis, per amicos spirituales, ministri tantum et custodes sollicitam curam gerant secundum loca et tempora et frigidas regiones, sicut necessitati viderint expedire; eo semper salvo, ut, sicut dictum est, denarios vel pecuniam non recipiant.

Caput V: De modo laborani.

Fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter et devote, ita quod, excluso otio animae inimic, sanctae orationis et devotionis spiritum non extinguant, cui debent cetera temporalia deservire. De mercede vero laboris pro se et suis fratribus corporis necessario recipiant praeter denarios vel pecuniam et hoc humiliter, sicut decet servos Dei et paupertatis sanctissimae sectatores.

Caput VI: Quod nihil approprient sibi fratres, et de eleemosyna petenda et de fratribus infirmis.

Fratres nihil sibi approprient nec domum nec locum nec aliquam rem. Et tanquam peregrini et advenae (cf 1 Ptr 2,11) in hoc saeculo in paupertate et humilitate Domino famulantes vadant pro eleemosyna confidenter, nec oportet eos verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo (cf 2 Cor 8,9). Haec est illa celsitudo altissimae paupertatis, quae vos, carissimos fratres meos, heredes et reges regni caelorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimavit (cf Jac 2,5). Haec sit portio vestra, quae perducit in terram viventium (cf Ps 141,6). Cui, dilectissimi fratres, totaliter inhaerentes nihil aliud pro nomine Domini nostri Jesus Christi in perpetuum sub caelo habere velit.

Et, ubicumque sunt et se invenerint fratres, ostendant se domesticos invicem interse. Et secure manifestet unus alteri necessitatem suam, quia, si mater nutrit et diligit filium suum (cf 1 Thess 2,7) carnalem, quanto diligentius debet quis diligere et nutrire fratrem suum spiritualementem?

Et, si quis eorum in infirmitate ceciderit, alii fratres debent ei servire, sicut vellent sibi servi (cf Mt 7,12).

Caput VII: De poenitentia fratribus peccantibus imponenda.

Si qui fratrum, instigante inimico, mortaliter peccaverint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, ut recurratur ad solos ministros provinciales, teneantur praedicat fratres ad eos recurrere quam citius poterint, sine more. Ipsi vero ministri, si presbyteri sunt, cum misericordia iniungant illis poenitentiam; si vero presbyteri non sunt, iniungi faciant per alios sacerdotes ordinis, sicut eis secundum Deum melius videbitur expedire. Et cavere debent, ne irascantur et conturbentur propter peccatum alicuius, quia ira et conturbatio in se et in aliis impediunt caritatem.

Caput VII: De electione generalis ministri huius fraternitatis et de capitulo Pentecostes.

Universi fratres unum de fratribus istius religionis teneantur semper habere generalem ministrum et servum totius fraternitatis et ei teneantur firmiter obedire. Quo decedente, electio successoris fiat a ministris provincialibus et custodibus in capitulo Pentecostes, in quo provinciales ministri teneantur semper insimul convenire, ubicumque a generali ministro fuerit constitutum; et hoc semel in tribus annis vel ad alium terminum maiorem vel minorem, sicut a praedicto ministro fuerit ordinatum.

Caput IX: De praedicatoribus.

Fratres non praedicent in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum. Et nullus fratrum populo penitus audeat praedicare, nisi a ministro generali huius fraternitatis fuerit examinatus et approbatus, et ab eo officium sibi praedicationis concessum.

Moneo quoque et exhortor eosdem fratres, ut in praedicatione, quam faciunt, sint examinata et casta eorum eloquia (cf Ps 11,7; 17,21), ad utilitatem et aedificationem populi, annuntiando eis vitia et virtutes, poenam et gloriam cum brevitate sermonis; quia verbum abbreviatum fecit Dominus super terram (cf Rom 9,28).

Caput X: De admonitione et correctione fratrum.

Fratres, qui sunt ministri et servi aliorum fratrum, visitent et moneant fratres suos et humiliter et caritative corrigant eos, non praecipientes eis aliquid, quod sit contra animam suam et regulam nostram. Fratres vero, qui sunt subditi, recordentur, quod propter Deum abnegaverunt proprias voluntates. Unde firmiter praecipio eis, ut obediant suis ministris in omnibus quae promiserunt Domino observare et non sunt contraria animae et regulae nostrae. Et ubicumque sunt fratres, qui scirent et cognoscerent, se non posse regulam spiritualiter observare, ad suos ministros debeant et possint recurrere. Ministri vero caritative et benigne eos recipiant et tantam familiaritatem habeant circa ipsos, ut dicere possint eis et facere sicut domini servis suis; nam ita debet esse, quod ministri sint servi omnium fratrum.

Moneo vero et exhortor in Domino Jesu Christo, ut caveant fratres ab omni superbia, vana gloria, invidia, avaritia (cf Lc 12,15), cura et sollicitudine hujus saeculi (cf Mt 13,22), detractioe et murmuratione, et non curent nescientes litteras litteras discere; sed attendant, quod super omnia desiderare debent habere Spiritum Domini et sanctam eius operationem, orare semper ad eum puro corde et habere humilitatem, patientiam in persecutione et infirmitate et diligere eos qui nos persequuntur et reprehendunt et arguunt, quia dicit Dominus: Diligite inimicos vestros et orate pro persequentibus et calumniantibus vos (Mt 5,44). Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum (Mt 5,10). Qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit (Mt 10,22).

Caput XI: Quod fratres non ingrediantur monasteria monacharum.

Praecipio firmiter fratribus universis, ne habeant suspecta consortia vel consilia mulierum, et ne ingrediantur monasteria monacharum praeter illos, quibus a sede apostolica concessa est licentia specialis; nec fiant compartres virorum vel mulierum nec hac occasione inter fratres vel de fratribus scandalum oriatur.

Caput XII: De euntibus inter saracenos et alios infideles.

Quicumque fratrum divina inspiratione voluerint ire inter saracenos et alios infideles petant inde licentiam a suis ministris provincialibus. Ministri vero nullis eundi licentiam tribuant, nisi eis quos viderint esse idoneos ad mittendum..

Ad haec per obedientiam iniungo ministris, ut petant a domino papa unum de sancte Romanae Ecclesiae cardinalibus, qui sit gubernator, protector et corrector istius fraternitatis, ut semper subditi et subiecti pedibus eiusdem sanctae Ecclesiae stabiles in fide (cf Col 1,23) catholica paupertatem et humilitatem et sanctum evangelium Domini nostri Jesu Christi, quod firmiter promisimus, observemus.

Sequitur Confirmatio Regulae

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentate praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Laterani tertio kalendas decembris, Pontificatus nostri anno octavo.

Zdroj: THE LATIN LIBRARY. *SOLET ANNUERE*. [online]. thelatinlibrary.com [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.thelatinlibrary.com/solet.html>.

Honorio III. bula »Solet annuere«

Honorius, biskup, služebník služebníků Božích, milovaným synům, bratru Františkovi a ostatním bratřím z Řádu menších bratří, [posílá] pozdrav a apoštolské požehnání. Bývá zvykem, aby Apoštolský stolec vyhověl zbožným přáním a ušlechtilým tužbám prosebníků udělil laskavý souhlas. Proto, synové v Pánu milovaní, naklonění vašim zbožným prosbám, vám apoštolskou autoritou schvalujeme řeholi vašeho řádu, naším předchůdcem, papežem Inocencem, blahé paměti, schválenou, a předáním tohoto dokumentu, ve kterém je obsažena, ji potvrzujeme. Tato [řehole] je taková:

[Kapitola 1]

Ve jménu Páně! Začíná život menších bratří:

Řehole a život menších bratří je: zachovávat svaté evangelium našeho Pána Ježíše Krista životem v poslušnosti, bez vlastnictví a v čistotě. Bratr František slibuje poslušnost a úctu panu papeži Honoriovi a jeho kanonicky zvoleným nástupcům a římské církvi. A ostatní bratři ať jsou zavázáni poslouchat bratra Františka a jeho nástupce.

[Kapitola 2]

O těch, kteří chtějí tento život přijmout, a jak mají být přijati

Pokud někteří budou chtít přijmout tento život a přijdou k našim bratřím, ať je pošlou ke svým provinčním ministrům, jimž jediným, a nikomu jinému, je dovoleno přijímat bratry. Ministři ať je pak pečlivě vyzkoušejí z katolické víry a svátostí církve. Pokud v toto všechno věří a chtějí to věrně vyznávat a až do konce pevně zachovávat a nemají manželky nebo pokud mají, a manželky již vstoupily do kláštera nebo jim daly s dovolením diecézního biskupa svolení a již složily slib zdrženlivosti a tyto manželky jsou takového věku, že již o nich nemůže vzniknout podezření, ať jim [ministři] řeknou slova svatého evangelia, aby šli a prodali všechn svůj [majetek] a snažili se ho rozdat chudým. Kdyby tak nemohli učinit, stačí jim dobrá vůle.

A ať se bratři a jejich představení vyvarují, aby se starali o jejich časně záležitosti, aby [tito] svobodně naložili se svými věcmi, jak by jim Pán vnukl. Kdyby však žádali o radu, ať mají představení dovoleno poslat je k nějakým bohabojným [lidem], na jejichž radu by svůj majetek rozdělili chudým.

Pak ať jim dají zkušební šat, totiž dva hábity bez kapuce, cingulum, kalhoty a kaparon až k cingulu, ledaže by někdy titíž ministři před Bohem uznali [za vhodné] něco jiného. Když skončí rok zkoušky, ať jsou přijati k poslušnosti a slíbí

vždy zachovávat tento život a Řeholi. A podle příkazu pana papeže jim žádným způsobem nebude dovoleno z tohoto Řádu odejít, neboť podle svatého evangelia žádný, kdo položil ruku na pluh a ohlíží se zpět, není způsobilý pro Boží království.

Ti pak, kteří již slíbili poslušnost, ať mají jeden hábit s kapucí a druhý bez kapuce, když ho budou chtít. A kteří to nutně potřebují, ať mohou nosit obuv. A všichni bratři ať nosí levné šaty a mohou je vyspravovat pytlovinou a jinými záplatami, s Božím požehnáním. Napomínám je a vybízím, aby s opovržením neodsuzovali lidi, které vidí oblečené do měkkých a barevných oděvů, jak [si dopřávají] vybraná jídla a nápoje, ale spíše každý ať odsuzuje sebe a opovrhuje sám sebou.

[Kapitola 3]

O modlitbě breviáře a o postu, a jak mají bratři jít světem

Klerici ať se modlí hodinky podle řádu svaté římské církve, kromě žaltáře. Proto budou moci mít breviáře. Laici pak ať se modlí dvacet čtyřikrát Otče náš místo hodinky se čtením, pětkrát místo ranních chval, sedmkrát místo primy, tercie, sexty a nony, a to za každou z nich, místo večerních chval pak dvanáctkrát a místo kompletáře sedmkrát; a ať se modlí za zemřelé. A ať se postí od svátku Všech svatých až do Narození Páně. Ti, kdo se dobrovolně postí v období svatého postu, který Pán svým svatým postem posvětil, to jest od svátku Zjevení Páně nepřetržitě čtyřicet dní, ať jsou požehnáni od Pána, a kdo [se postit] nechtějí, ať [k tomu] nejsou nuceni. Ale o dalším [postě] až do Zmrtvýchvstání Páně ať se postí. Jindy ať nejsou vázáni se postit kromě pátku. Pokud to bratři zjevně potřebují, ať nejsou vázáni tělesným postem.

Radím pak, napomínám a povzbuzuji své bratry v Pánu Ježíši Kristu, aby se, kdykoliv jdou světem, nehádali ani se nepřeli o slovíčka, ani aby neposuzovali druhé; ale ať jsou mírní, pokojní a skromní, laskaví a pokorní a se všemi ať mluví zdvořile, jak se sluší. A nemají jezdit na koni, pokud je k tomu nevede zjevná potřeba či nemoc. Když vejdou do jakéhokoliv domu, ať nejprve řeknou: Pokoj tomuto domu. A podle svatého evangelia ze všech pokrmů, které jim předloží, ať mohou jíst.

[Kapitola 4]

Že bratři nemají přijímat peníze

Přísně přikazuji všem bratřím, aby žádným způsobem nepřijímali mince ani peníze, a to ani sami, ani skrze prostředníka. Nicméně o potřeby nemocných a jiných bratří, které je třeba obléknout, ať se, za pomoci duchovních přátel, pečlivě starají pouze ministři a kustodi, a to s ohledem na místo, roční dobu a chladné kraje, jak uznají sami za potřebné. Vždy však ať dodržují to, co bylo řečeno, aby totiž nepřijímali peníze ani majetek.

[Kapitola 5]

O způsobu práce

Ti bratři, kterým Pán dal milost pracovat, ať pracují věrně a zbožně tak, aby se vyhnuli zahálce - nepřítelkyni duše, [ale] ať neuhasí ducha svaté modlitby a zbožnosti, jemuž mají ostatní časné věci sloužit.

Jako odměnu za práci pro sebe a pro své bratry pak ať přijímají věci potřebné pro tělo, kromě mincí či peněz, a to pokorně, jak se sluší na Boží služebníky a následovníky přesvaté chudoby.

[Kapitola 6]

Že si bratři nemají nic přivlastňovat, o žebrání a o nemocných bratřích

Bratři ať si nic nepřivlastňují, ani dům, ani místo, ani žádnou jinou věc. Jako cizinci a poutníci, kteří na tomto světě v chudobě a v pokoře slouží Pánu, ať jdou s důvěrou po almužně. Ať se [za to] nestydí, protože Pán se pro nás stal na tomto světě chudým.

To je ona vznešenost nejvyšší chudoby, která vás, bratři moji nejmilejší, ustanovila za dědice a krále v nebeském království. Učinila vás chudými na věci, ale bohatými na ctnosti. Toto ať je váš úděl, který vede do země živých. K němu, milovaní bratři, zcela přilněte a nic jiného pod nebem na věky nechtějte mít pro jméno našeho Pána Ježíše Krista.

A kdekoliv pak bratři jsou nebo se potkají, ať se mezi sebou chovají jako členové rodiny. Jeden druhému ať dá klidně najevo, co potřebuje, neboť jestliže matka živí a miluje svého tělesného syna, oč horlivěji má každý milovat a živit svého duchovního bratra? A pokud někdo z nich onemocní, mají o něj ostatní bratři pečovat tak, jak by chtěli, aby bylo pečováno o ně.

[Kapitola 7]

O pokání, jaké má být uloženo bratřím, kteří hřeší

Pokud někdo z bratří, podněcován nepřítelem, smrtelně zhřeší hříchem, který patří mezi ty, o kterých bylo mezi bratřimi ustanoveno, že je třeba se [s nimi] obrátit jen na ministry provinciály, musejí se tito bratři na ně obrátit co nejdříve a bez prodlení. Tito ministři pak, jsou-li kněžími, ať jim uloží milosrdné pokání; nejsou-li kněžími, ať nechají uložit [pokání] jinými kněžími řádu, jak se jim to před Bohem bude jevit jako nejlepší. A musejí si dát pozor, aby se nehněvali a nerozčilovali kvůli hříchu někoho jiného, protože hněv a rozčilení brání lásce v nich i v druhých.

[Kapitola 8]

O volbě generálního ministra tohoto bratrského společenství a o svatodušní kapitule

Všichni bratři ať jsou zavázáni mít vždy jednoho z bratří tohoto Řádu za generálního ministra a služebníka celého bratrstva, kterého ať jsou pevně zavázáni poslouchat. Když zemře, ať provinční ministři a kustodi zvolí nástupce na svatodušní kapitule, na kterou jsou provinční ministři povinni se sejít vždy, kamkoliv to generální ministr určí; a to jednou za tři roky nebo v jiném termínu, delším či kratším, jak to výše uvedený ministr určí. Kdyby pak někdy všem provinčním ministrům a kustodům bylo zřejmé, že výše uvedený ministr nevyhovuje ke službě a k společnému užítku bratří, musejí výše uvedení bratři, kterým byla svěřena volba, zvolit si ve jménu Páně jiného za kustoda. Po svatodušní kapitule pak jednotliví ministři a kustodi, budou-li chtít a shledají-li to jako prospěšné, mohou [ještě] téhož roku jednou svolat ve svých kustodiích své bratry na kapitulu.

[Kapitola 9]

O kazatelích

Ať bratři nekážou v diecézi biskupa, který by jim to zakázal. A nikdo z bratří ať se vůbec neodvažuje kázat lidem, aniž by byl [napřed] vyzkoušen a schválen generálním ministrem tohoto bratrského společenství a ten ho nepověřil kazatelskou službou. Napomínám a také vyzývám tyto bratry, aby v kázání, které konají, byly jejich výroky vytříbené a čisté, k prospěchu a vzdělání lidu, aby jim hlásali, [co jsou] neřesti a ctnosti, trest a sláva, a to stručnou řečí; neboť Pán na zemi hovořil jen krátce.

[Kapitola 10]

O napomínání a napravování bratří

Bratři, kteří jsou ministry a služebníky ostatních bratří, ať navštěvují své bratry a napomínají je a pokorně a s láskou ať je napravují. Ať jim nepřikazují nic, co je proti jejich svědomí a naší Řeholi. Bratři pak, kteří jsou podřízení, ať pamatují [na to], že se kvůli Bohu vzdali vlastní vůle. Proto jim přísně přikazuji, aby poslouchali své ministry ve všem, co slíbili Pánu zachovávat a co není v rozporu se svědomím a naší řeholí. A kdekoliv jsou bratři, kteří by poznali a zjistili, že nemohou duchovně zachovávat řeholi, mají a mohou se obrátit na své ministry. Ministři pak ať je přijmou s láskou a vlídně a chovají se k nim tak přívětivě, aby oni s nimi mohli mluvit a jednat jako páni se svými služebníky; vždyť tak to má být, protože ministři jsou služebníky všech bratří. Napomínám pak a vybízím v Pánu Ježíši Kristu, aby se bratři měli na pozoru před každou pýchou, marnou slávou, závistí, lakomstvím[, péčí a starostlivostí o tento svět, před pomlouváním a reptáním. A ti, kdo neumějí číst, ať se to nesnaží naučit. Ať však usilují o to, po čem mají nade všechno toužit, aby [totiž] měli Ducha Páně a jeho svaté jednání, aby se vždy k němu modlili s čistým srdcem a měli pokoru, trpělivost v pronásledování i v nemoci a milovali ty,

kterí nás pronásledují, kárají a obviňují, protože Pán praví: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kteří vás pronásledují a pomlouvají. Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je nebeské království. Kdo však vytrvá až do konce, bude spasen.

[Kapitola 11]

Že bratři nemají vstupovat do klášterů mnišek

Přísně přikazuji všem bratřím, aby neměli podezřelé vztahy nebo schůzky se ženami a aby nevstupovali do klášterů mnišek, kromě těch, kterým k tomu apoštolský stolec vydal zvláštní povolení. Ať se nestávají kmotry mužům ani ženám, aby při takové příležitosti nevzniklo mezi bratry či o bratrech pohoršení.

[Kapitola 12]

O těch, kteří jdou mezi Saracény a jiné nevěřící

Ti z bratří, kteří z Božího vnuknutí by chtěli jít mezi Saracény a jiné nevěřící, ať si k tomu vyžádají dovolení od svých provinčních ministrů. Ministři pak ať nedávají dovolení nikomu [jinému] než těm, kteří se jeví jako vhodní k tomu, aby byli vysláni.

Dále pod poslušností zavazují ministry, aby si vyžádali od pana papeže jednoho z kardinálů svaté římské církve, který by byl správcem, ochráncem a napravovatelem tohoto bratrského společenství, abychom vždy podřízeni a pod nohama této svaté církve, stáli v katolické víře, zachovávali chudobu, pokoru a svaté evangelium našeho Pána Ježíše Krista, což jsme pevně slíbili.

(Nikomu z lidí není dovoleno tento stvrzující dekret zrušit nebo se mu nepředloženě protivit. Pokud by se však někdo o to pokusil, ať pozná, že bude stížen hněvem všemohoucího Boha i blažených Petra a Pavla, jeho apoštolů. Dáno v Lateránu 29. listopadu, v osmém roce našeho pontifikátu.)

Zdroj: Provincie kapucínů v České republice. *Řehole*. [online]. 2014. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.kapucini.cz/domains/kapucini.cz/index.php/provincie/46-info/27-rehole>.

Laudes creaturarum

Altissimu, onnipotente, ben signore,
tue so le laude, la gloria e l'onore et onne benedictione.
Ad te solo, altissimo, se konfano
et nullu homo e ne dignu te mentovare.

Laudato si, misignore,
cum tucte le tue creature,
spetialmente messor lo frate sole,
lo quale iorno, et allumini per loi;
et ellu ebellu eradiante cum grande splendore;
de te, altissimo, porta significatione.

Laudato si, misignore, per sora luna e le stelle,
in celu lai formate clarite et pretiose et belle.

Laudato si, misignore, per frate vento
et per aere et nubilo et sereno et onne tempo,
per loquale ale tue creature dai sustentamento.

Laudato si, misignore, per sor acqua,
laquale e multo utile et humile et pretiosa et casta.

Laudato si, misignore, per frate focu,
per loquale ennallumini la nocte,
ed ello ebello et iocundo et robustoso et forte.

Laudato si, misignore,
per sora nostra matre terra,
la quale ne sustenta et governa
et produce diversi fructi con coloriti flori et herba.

Laudato si, misignore,
per quelli ke perdonano per lo tuo amore
et sostengono infirmitate et tribulatione;
beati quelli ke sosterranno in pace
ka da te, altissimo, sirano incoronati.

Laudato si, misignore,
per sora nostra morte corporale,
da la quale nullu homo vivente po skappare;
guai aquelli ke morrano ne la peccata mortali;
beati quelli ke trovarane le tue sanctissime voluntati,
ka la morte secunda nol farra male.

Laudate et benedicete misignore et rengratiate
e serviteli cum grande humilitate.

Zdroj: HESSE, Hermann. *František z Assisi*. Vyd. 1. Praha : Volvox Globator, 1998. 71 s. ISBN 80-7207-189-0.

Píseň bratra Slunce či Chvalozpěv stvoření

Nejvyšší, všemohoucí, dobrý Pane,
tobě patří chvála, sláva, čest a každé dobrořečení.
Náleží jen tobě, Nejvyšší,
a žádný člověk není hoden vyslovit tvé jméno.

Buď pochválen, můj Pane, spolu se vším svým stvořením,
především s panem bratrem Sluncem,
jenž je dnem a skrze něhož nám dáváš světlo.
A on je krásný a září velikým jasem;
tvým, Nejvyšší, je obrazem.

Buď pochválen, můj Pane, za sestru Lunu a za hvězdy,
na nebi jsi je stvořil jasné, vzácné a krásné.

Buď pochválen, můj Pane, za bratra vítr,
za vzduch a oblaka, za jasnou oblohu a každé počasí,
jímž dáváš svým tvorům obživu.

Buď pochválen, můj Pane, za sestru vodu,
která je moc užitečná, pokorná, vzácná a čistá.

Buď pochválen, můj Pane, za bratra oheň,
kterým osvětluješ noc,
a on je krásný, veselý, silný a mocný.

Buď pochválen, můj Pane, za naši sestru, matku Zemi,
která nás živí a stará se o nás
a vydává rozličné plody s pestrými květy a bylinami.

Buď pochválen, můj Pane, za ty, kdo odpouštějí pro tvou lásku
a snášejí křehkost a trápení.
Blaze těm, kdo to snášejí pokojně,
neboť tebou, Nejvyšší, budou korunováni.

Buď pochválen, můj Pane, za sestru smrt těla,
které žádný živý člověk nemůže uniknout.
Běda těm, kdo zemřou ve smrtelných hříších;
blaze těm, které nalezne [ve shodě s] tvou nejsvětější vůlí,
protože druhá smrt jim neublíží.

Chvalte mého Pána a dobrořečte mu,
děkujte mu a služte mu s velkou pokorou.

Zdroj: FRANTIŠEK Z ASSISI, ŠTIVAR, Bonaventura J., ed. a KLÁRA Z ASSISI. *Františkánské prameny. I, Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Vyd. 1. Velehrad : Ottobre 12, 2001. 214 s. ISBN 80-86528-02-2.